

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 10.11.2015 г.
COM(2015) 611 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Стратегия на ЕС за разширяване

{SWD(2015) 210 final}
{SWD(2015) 211 final}
{SWD(2015) 212 final}
{SWD(2015) 213 final}
{SWD(2015) 214 final}
{SWD(2015) 215 final}
{SWD(2015) 216 final}

I. ПРОГРАМАТА ЗА РАЗШИРЯВАНЕ — ПОСТИЖЕНИЯ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Това съобщение представя средносрочна стратегия за политиката на ЕС в областта на разширяването, която ще се прилага през мандата на Комисията. В стратегията се дават ясни насоки и се установяват рамката и инструментите, чрез които ще се помогне на засегнатите държави да решат основните въпроси и да се справят с изискванията в контекста на процеса на присъединяване. Стратегията дава недвусмислена възможност на страните, желаещи да се присъединят към ЕС, да постигнат значителен напредък по пътя към членство в Съюза през посочения период, както и да се възползват от предимствата на една по-тясна интеграция още преди присъединяването.

Политиката на ЕС на разширяване представлява инвестиция в мира, сигурността и стабилността в Европа. Тя предоставя по-големи икономически и търговски възможности, които са от полза и за ЕС, и за страните, желаещи да се присъединят към Съюза. Перспективата за членство в ЕС има мощна преобразяваща сила върху засегнатите страни, тъй като предполага извършването на положителни демократически, политически, икономически и социални промени.

Последните разширявания към Централна и Източна Европа предоставиха множество нови възможности за гражданите, фирмите, инвеститорите, потребителите и учащите от новите и старите държави — членки на ЕС. Търговията и инвестициите се увеличиха. Единният пазар на ЕС е най-големият в света — той обслужва 500 милиона граждани и има дял от 23 % в световния БВП.

Разширяването е строг, но справедлив процес, в чиято основа стоят установени критерии и натрупаният в миналото опит. Добрата подготовка на бъдещите държави членки е от основно значение, за да може политиката на разширяване да бъде надеждна и да бъде спечелена обществената подкрепа както в настоящите, така и в бъдещите държави членки. Всяка страна е оценявана според постигнатите резултати, като по този начин се осигуряват стимули за извършването на широкообхватни реформи.

Действащата програма за разширяване обхваща страните от Западните Балкани и Турция¹. Преговорите за присъединяване с Турция започнаха през 2005 г., но напредват бавно. Преговорите за присъединяване с Черна гора са в ход от 2012 г., а със Сърбия — от 2014 г. Процесът на присъединяване към ЕС, воден с бившата югославска република Македония — страна кандидатка от 2005 г., продължава да се намира в задънена улица. Албания получи статут на страна кандидатка през 2014 г. и работи по редица ключови приоритети, преди Комисията да може да препоръча започване на преговори за присъединяване. През юни влезе в сила Споразумение за стабилизиране и асоцииране (ССА) с Босна и Херцеговина. През октомври беше подписано ССА с Косово*.

Въпреки че през последната година много страни постигнаха съществен напредък в много области, предизвикателствата, пред които са изправени тези страни, са такива, че нито една от тях няма да бъде готова да се присъедини към ЕС по време на мандата на сегашната Комисия, който изтича към края на 2019 г. Пред всички страни стоят сериозни предизвикателства, свързани с принципа на правовата държава. Съдебните системи не са достатъчно независими, ефикасни и подотчетни. Продължават да бъдат необходими сериозни усилия в борбата с организираната престъпност и корупцията.

¹ В резултат на решение на исландското правителство Исландия вече не участва в преговори за присъединяване.

* Това наименование не засяга позициите по отношение на статута и е съобразено с Резолюция 1244/99 на Съвета за сигурност на ООН и становището на Международния съд относно обявяването на независимост от страна на Косово.

Основните права често са залегнали до голяма степен в законодателството, но все още са налице недостатъци във връзка с тяхното зачитане на практика. Гарантирането на свободата на изразяване представлява особено предизвикателство, като в няколко страни развитията в тази сфера са в отрицателна посока. Необходимо е реформата на публичната администрация да продължи с устрем, за да се подсигури нужният административен капацитет и да се реши въпросът с високите нива на политизиране и липсата на прозрачност. Трябва да се обърне внимание и на функционирането на демократичните институции. Що се отнася до демократичните промени, във всяка от страните, обхванати от разширяването, националните парламенти трябва да бъдат в центъра на реформите, за да се осигури демократична отчетност и да се придаде приобщаващ характер, което е и предпоставка за провеждането на успешни реформи. Необходимо е да се работи в още по-голямо сътрудничество с представителите на местното гражданско общество с цел утвърждаване на реформите в обществото.

Западните Балкани и Турция бяха засегнати тежко от бежанската криза. Вследствие на конфликти като гражданските войни в Сирия и Ирак бежанските потоци през Турция и Западните Балкани съществено нараснаха. Турция предоставя значителна подкрепа на над 2 милиона сирийски бежанци, намиращи се на нейната територия. От началото на годината през Западните Балкани, и по-специално през бившата югославска република Македония и Сърбия, са преминали транзитно над двеста хиляди граждани на трети страни.

За справянето с това явление е необходимо спешно да се увеличи сътрудничеството в целия регион, за да се установи кои лица се нуждаят от закрила, да се предостави помощ, да се гарантира сигурността на външните граници на ЕС и да се разбият престъпните мрежи, извършващи контрабанда на хора. ЕС предоставя значителна подкрепа за постигането на тази цел. Комисията предложи също така в списъка на ЕС на сигурните трети страни на произход да бъдат включени всички страни, обхванати от разширяването. Европейският съвет приветства през октомври Съвместния план за действие ЕС—Турция относно бежанците и управлението на миграцията като част от подробна програма за сътрудничество, основана на споделена отговорност, взаимни ангажименти и постигане на резултати. Ответните действия във връзка с настоящата бежанска криза бяха обсъдени на конференцията на високо равнище относно маршрута през Източното Средиземноморие и Западните Балкани, която се проведе на 8 октомври в Люксембург, и на среща на 25 октомври относно миграционния маршрут през Западните Балкани, на която лидерите на Албания, Австрия, България, Хърватия, бившата югославска република Македония, Германия, Гърция, Унгария, Румъния, Сърбия и Словения постигнаха съгласие относно план за действие от 17 точки.

Повечето страни са изправени пред сериозни предизвикателства, свързани с икономическото управление и конкурентоспособността, в това число слаби инвестиции и висока безработица. Доходите продължават да бъдат много по-ниски от тези в ЕС, а процесът на приближаване към нивата в Съюза е бавен. С изключение на Турция икономиките на тези страни са малки, а износьт им — ограничен. Осъществяването на икономически реформи е от основно значение за създаването на работни места и растеж и за засилването на интереса на инвеститорите. В настоящото съобщение е обърнато специално внимание на регионалното сътрудничество, както и на стимулирането на регионалното икономическо развитие и свързаност. В тази област беше постигнат съществен напредък, по-конкретно посредством Берлинския процес и Групата на шестте от Западните Балкани, която обединява държавните и правителствените ръководители на страните от региона и се стреми към проявата на по-голяма самоинициатива на страните в регионалното сътрудничество.

По-дългосрочният характер на предизвикателствата, пред които са изправени страните, обхванати от разширяването, подчертава нуждата от утвърждаване в процеса на присъединяване на подхода, при който акцентът се поставя върху основните принципи. Наблюдава се напредък, особено при въвеждането на законодателство и създаването на нужните административни структури. В по-общ план обаче много често няма ефективно прилагане. Комисията ще продължи да съсредоточава своите усилия върху това страните да определят приоритетите за извършване на реформи в ключови области като принципа на правовата държава, включително съдебната реформа и борбата с организираната престъпност и корупцията, основните права, в това число свободата на изразяване и борбата с дискриминацията, особено срещу лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и интерсексуалните лица и ромите, както и функционирането на демократичните институции, включително реформата на публичната администрация. Тя ще работи също така за насърчаване на икономическото развитие и повишаване на конкурентоспособността. Този акцент върху основните принципи, свързани с фундаментални за ЕС ценности, ще бъде гръбнакът на политиката на разширяване през мандата на настоящата Комисия.

Разширяването трябва да бъде възприемано като процес, подкрепящ реформите и основните промени, които е необходимо да бъдат извършени, за да може съответната страна да изпълнява задълженията, произтичащи от членството в ЕС. За осъществяването на такива промени е нужно време. Именно поради това недвусмисленото потвърждаване на европейската перспектива за страните, обхванати от разширяването, е още по-важно. Ако перспективата за напредък към членство в ЕС се възприема като реална и надеждна, рискът тези страни да се отклонят от този път, както и рискът от разочарование, провал на реформите или връщане към предишното положение ще бъдат по-малки. Разширяването може да бъде от полза за ЕС и партньорските страни само ако се провеждат реални и трайни реформи. Преминавайки през този процес, страните ще се подготвят напълно за присъединяването към ЕС и ще могат да извлекат ползите и да изпълняват задълженията, произтичащи от членството.

Тази година Комисия въведе по-строг подход към извършваните от нея оценки в годишните доклади. Освен че се докладва за напредъка, се обръща много по-голямо внимание на ситуацията в страните и на това доколко те са подготвени да поемат задълженията, произтичащи от членството. Същевременно докладите съдържат още по-ясни насоки за това какви действия се очакват от страните в краткосрочен и дългосрочен план. За оценяването на ситуацията и напредъка се използват хармонизирани таблици за оценка, като по този начин се увеличава съпоставимостта между страните. Новият начин на докладване придава по-голяма прозрачност на процеса на присъединяване. Това ще улесни извършването на по-голям контрол върху реформите от всички заинтересовани страни. Този нов подход беше приложен в няколко пилотни сфери, пряко свързани с фундаменталните реформи, които е необходимо да бъдат извършени по пътя на членство в ЕС. Повече подробности се съдържат в приложение 2.

В обхванатите от разширяването страни е необходимо организациите на гражданското общество да имат по-активна роля, както и да се създаде много по-благоприятна среда, която да подпомага и стимулира развитието на тези организации. Така ще се засили политическата отчетност и ще се спомогне за по-задълбоченото разбиране на реформите, свързани с присъединяването. От жизненоважно значение е обществото да бъде наясно с ползите, които ЕС вече е донесъл и може да донесе на региона, тъй като това ще насърчи политическите лидери да продължат да работят дейно по реформите. Ефективната комуникация за начина, по който протича процесът на разширяване, и за отраженията на процеса върху живота на гражданите продължава да бъде от основно значение за привличането на обществената подкрепа. За това е необходимо ЕС и

неговите държави членки, както и правителствата и гражданското общество в страните, обхванати от разширяването, да положат съвместни усилия.

За страните от Западните Балкани ясната перспектива за членство в ЕС е важен стабилизиращ фактор. Тя подпомага постигането на напредък в изпълнението на необходимите условия, в това число тези в контекста на Процеса на стабилизиране и асоцииране. Добросъседските отношения и установяването на регионално сътрудничество, в което участват всички държави, са от основно значение. Ангажираността и в двустранните отношения, и в регионален план достигна невиджани досега равнища. Същевременно обаче е необходимо да бъдат положени трайни усилия за уреждането на двустранни въпроси между държавите, обхванати от процеса на разширяване, и с държавите членки, включително под егидата на ООН, когато това е уместно. Това ще допринесе за превъзможване на наследството от миналото, особено на Западните Балкани, където въпреки големия напредък е нужно още време за пълното излекуване на раните от неотдавнашните конфликти. Оказването на подкрепа за стабилността и просперитета на Западните Балкани е инвестиция не само в бъдещето на региона — ЕС също има интерес от него.

Що се отнася до Турция, окуражителните положителни стъпки във връзка с преговорите за уреждането на кипърския въпрос са отлична възможност за по-голямо взаимодействие в по-общ план, в това число в преговорите за присъединяване.

За да подпомогне усилията за реформи във всички страни, обхванати от разширяването, Комисията се стреми да използва в максимална степен наличните механизми и форуми, било то чрез структурите в контекста на Споразумението за асоцииране/Споразуменията за стабилизиране и асоцииране, преговорите за присъединяване или ръководени от Комисията инициативи, които са специфични за всяка държава, като например диалозите на високо равнище. Също така Комисията ще продължи да предоставя подходящо насочено финансово подпомагане по Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП II). Използвайки ИПП II, ЕС ще предостави за периода 2014—2020 г. 11,7 млрд. евро, за да окаже подкрепа на държавите, обхванати от процеса на разширяване, в подготовката им за присъединяване и да спомогне за регионалното и трансграничното сътрудничество. Чрез ИПП ще бъдат финансирани също така мерки за насърчаване на икономическото развитие и растежа и ще се помогне на страните да се справят с последиците от настоящата бежанска криза. На уебсайта на Европейската комисия е представен обзор на финансирането, предоставено от ЕС на Западните Балкани и Турция през периода 2007—2014 г. в подкрепа на стратегията за разширяване, включително резултатите и отражението.

II. УТВЪРЖДАВАНЕ НА ПОДХОДА, ПРИ КОЙТО АКЦЕНТЪТ СЕ ПОСТАВЯ ВЪРХУ ОСНОВНИТЕ ПРИНЦИПИ

Политиката на разширяване продължава да бъде съсредоточена върху подхода, при който се започва работа първо по основните принципи. Като ключови приоритети в процеса на разширяване се запазват основни въпроси от областите на правовата държава, основните права, укрепването на демократичните институции, в това число реформата на публичната администрация, както и икономическото развитие и конкурентоспособността. Тези въпроси отразяват значението, което ЕС придава на своите основни ценности и общи приоритети на политиката.

Основните принципи от политически, икономически и институционален характер са едновременно неделими и взаимно се подсилват. Принципът на правовата държава и икономическото развитие могат да бъдат разглеждани като двете страни на една и съща монета. Укрепването на принципа на правовата държава дава по-голяма правна сигурност, стимулира и защитава инвестициите и способства в значителна степен за икономическото развитие и конкурентоспособността. И обратно, икономическите реформи и икономическата интеграция могат да стабилизират страните в по-дългосрочен план. От първостепенно значение е процесът на разширяване да улеснява тези синергии и да дава по-силен импулс за извършване на икономически реформи, за да могат страните, желаещи да се присъединят към ЕС, да се възползват от предимствата на функциониращи пазарни икономики със строго прилагане на принципа на правовата държава още преди своето присъединяване. По този начин те ще допринесат за доброто функциониране на Съюза като цяло.

Възприемането на подходящ подход в работата по основните принципи е от основно значение за изпълнението на критериите за членство от Копенхаген и Мадрид². То ще спомогне също така бъдещите и настоящите държави членки да могат да се възползват пълноценно от предимствата от едно бъдещо разширяване на ЕС.

Поставянето на акцента върху основните принципи е отразено в специфичните области — предмет на по-строго докладване в докладите за отделните страни. Повече подробности за тези области (съдебна власт, борба с корупцията и организираната престъпност, свобода на изразяване, икономически критерии, реформа на публичната администрация, възлагане на обществени поръчки, статистика и финансов контрол) се съдържат в приложението.

а) Правова държава

Принципът на правовата държава е основна ценност, на която се гради ЕС, и заема централно място в процеса на присъединяване. Страните, които желаят да се присъединят към Съюза, трябва още на ранен етап да установят и утвърждават правилното функциониране на основните институции, които са необходими за утвърждаване на принципа на правовата държава. Принципът на правовата държава е не само основополагащ принцип на демокрацията — той е от жизненоважно значение за установяването на стабилна бизнес среда, тъй като осигурява правна сигурност за икономическите оператори, оказва подкрепа за потребителите и стимулира инвестициите, заетостта и растежа.

Укрепването на принципа на правовата държава все още е ключово предизвикателство за повечето държави, обхванати от процеса на разширяване, особено що се отнася до постигането на по-добро функциониране и по-голяма независимост на съдебната власт, която продължава да бъде подкопавана от случаи на селективно правосъдие и политическо вмешателство в работата на съдебните органи. В борбата с организираната престъпност известният напредък, който беше постигнат при наказателното преследване на отделни лица, не е съпътстван от напредък при разбиването на престъпни мрежи и конфискуването на имущество. Също така корупцията е все още широко разпространена във всички държави с продължаваща безнаказаност, особено при случаите на корупция по високите етажи. За отбелязването на по-нататъшен напредък в тези области ще бъде необходима силна политическа воля, чрез която да бъдат постигнати осезаеми резултати.

² Това е свързано по-специално с изграждане на необходимия административен капацитет за ефективно прилагане на достиженията на правото на ЕС.

През последната година бяха наблюдавани известни положителни развития по отношение на принципа на правовата държава. Тези развития се изразяваха най-вече във въвеждането на правни рамки и изграждането на институционални структури. В Черна гора, например, от началото на преговорите беше отбелязан добър напредък в това отношение. Понастоящем е необходимо изградените правни рамки и институционални структури да се използват пълноценно.

През последните дванадесет месеца се наблюдаваха няколко сериозни заплахи за прилагането на принципа на правовата държава. Независимостта на съдебната система в Турция беше подкопана не само заради политическото вмешателство в някои дела и преназначението на служители на съдебните и правоприлагащите органи, но и заради арестуването или преместването на съдии заради постановени от тях решения. Също така случаят с подслушванията в бившата югославска република Македония изкара наяве повсеместни нарушения на принципа на правовата държава, нарушаване на основните права и слабости в демократичното функциониране на държавата. Необходимо е да се предприемат спешни действия по тези въпроси. Тези недостатъци се появиха въпреки множеството реформи, които бяха извършени в областта на правовата държава и други области както във връзка със законодателството, така и с изграждането на нужните институционални структури. Тези примери подчертават колко е важно страните, обхванати от процеса на разширяване, действително да работят за осъществяването на реформи, а не само на хартия.

Те показват също така, че в процеса на присъединяване е важно да се отдели трайно и сериозно внимание на темите, свързани с правовата държава, и по-специално на прилагането на новия подход към глава 23 „Съдебна власт и основни права“ и глава 24 „Правосъдие, свобода и сигурност“ в преговорите относно присъединяването. При този подход, въведен от Комисията през 2012 г., се дава приоритет на реформите в областта на правовата държава, като се гарантира, че те се разглеждат на възможно най-ранен етап от процеса на присъединяване. Така страните разполагат с максимално време преди присъединяването, за да постигнат конкретни резултати, като по този начин се гарантира трайният характер на реформите. Например държавите трябва да постигнат трайни резултати при разследванията, наказателните преследвания и издаването на окончателни присъди по дела, свързани с организираната престъпност и корупцията, включително по високите етажи, като наложените наказания бъдат пропорционални и се извършва конфискуване на имущество.

Подобно на редица държави — членки на ЕС, регионът също беше засегнат от явлението „чуждестранни бойци терористи“ и все по-голяма радикализация. Няколкостотин души напуснаха региона, за да участват в боевете в зони на конфликт като Сирия и Ирак. За ефективното предотвратяване на радикализацията и борба с нея е необходима цялостна стратегия, която да получи нужната политическа подкрепа и да се изпълнява в тясно сътрудничество с религиозните лидери и общности, социалните работници и работещите на първа линия в тази област, образователната система и младежките организации. Трябва да се предприемат по-решителни действия във връзка със случаите на подбуждане към омраза. Разузнавателните и правоприлагащите органи трябва да прилагат целенасочен подход за преустановяване на терористичната дейност и за предотвратяване на пътуванията с цел тероризъм и пренасянето на незаконни оръжия. Освен това към извършителите трябва да се прилага последователна съдебна политика.

б) Основни права

Основните права заемат централно място сред ценностите на ЕС и са основен елемент от процеса на присъединяване. Те са залегнали до голяма степен в законодателството

на страните, обхванати от процеса на разширяване, но трябва да се положат по-големи усилия, за да се осигури тяхното зачитане на практика.

Въпросът за свободата на изразяване и на медиите продължава да буди особено безпокойство. Още през 2014 г. бяха отбелязани случаи на отстъпване от постигнатото в тази област. Тази тенденция продължи и през 2015 г. Отчетени бяха неправомерно политическо вмешателство в работата на обществените радио- и телевизионни оператори на Западните Балкани, случаи на сплашване на журналисти и ограничен напредък в медийното саморегулиране. В Турция свободата на изразяване беше ограничена в още по-голяма степен както чрез законодателни промени, така и на практика посредством наказателни преследвания по твърдения за обида на висшестоящи политици, в това число президента, и посредством големи глоби, които оказаха възпиращ ефект върху свободното медийно отразяване. Комисията продължава да смята за приоритет работата в сферата на свободата на изразяване и медиите в контекста на процеса на присъединяване към ЕС. На 4 ноември 2015 г. Комисията проведе третото издание на конференцията Speak-Up!, която събра на едно място ключови представители от медиите, гражданското общество и националните органи, за да се обсъдят важни предизвикателства и да се увеличат усилията в подкрепа на свободата на изразяване в региона.

Необходима е по-добра защита за малцинствата, особено за ромите. Ромите на Западните Балкани и в Турция продължават да бъдат жертва на расизъм, дискриминация и социално изключване, като повечето живеят в крайна бедност и не разполагат с достатъчен достъп до здравеопазване, образование и обучение, жилищно настаняване и заетост.

Дискриминацията и враждебността към други уязвими групи от населението, включително когато тази дискриминация и враждебност са вследствие на сексуалната ориентация или половата идентичност, също будят сериозно безпокойство. Необходимо е да се възприеме подход на нулева толерантност към насилието, сплашването и подбуждането към омраза срещу тези и други уязвими лица. Трябва да бъдат положени допълнителни усилия за насърчване на равенството между жените и мъжете, включително във връзка с борбата с домашното насилие, за по-големи права на детето и за подпомагане на хората с увеждания, както и за улесняване на достъпа до правосъдие. Нужна е по-стабилна институционална рамка за защита на основните права, по-специално за стимулиране на дейността на омбудсманите и за подпомагане на дейността на неправителствените организации (НПО) и защитниците на правата на човека.

в) Икономическо развитие и конкурентоспособност

Членството в ЕС не означава само спазване на правилата и стандартите на Съюза; то означава също така съответната страна да бъде готова за членство в икономически аспект, така че да може да извлече всички ползи от присъединяването към ЕС, като едновременно с това допринася за растежа и просперитета на икономиката на ЕС.

Във всички страни, обхванати от процеса на разширяване, все още се наблюдават сериозни предизвикателства, свързани с икономическата реформа, конкурентоспособността, създаването на работни места, фискалната консолидация и приобщаващия растеж. Всички страни, обхванати от процеса на разширяване, запазиха до голяма степен обща макроикономическа стабилност и скромното икономическо възстановяване продължава, но едновременно с това всички страни от Западните Балкани са изправени пред сериозни икономически и социални предизвикателства с висока безработица и ниски приходи. Инфраструктурата и образователната система

трябва да бъдат усъвършенствани. В редица държави липсата на привлекателни възможности за работа на местно равнище намира отражение в значителния приток на парични преводи от чужбина. В Косово и в Босна и Херцеговина тези преводи съставляват съответно над 11 % и 12,6 % от БВП. Тези парични преводи компенсират отчасти постоянните търговски дефицити и стимулират потреблението, но и намаляват стимулите за работа.

Наличието на правна сигурност, на функционираща независима съдебна система, която следи за спазването на основните права, включително правата върху собствеността, и на работеща публична администрация и последователното прилагане на правилата също са предпоставки за привличането на инвеститори, стимулирането на икономическия растеж и създаването на работни места. Слабостите по отношение на спазването на принципа на правовата държава, прилагането на правилата в областта на конкуренцията, управлението на публичните финанси и честите промени във връзка с разрешения и такси увеличават риска от корупция, което се отразява отрицателно на инвестиционния климат. Западните Балкани страдат от слаба индустриализация, а производителността на действащите промишлени предприятия е ниска. Наблюдават се също така слабости при управлението на промишления отрасъл. Тези фактори обясняват защо чуждестранните инвестиции на Западните Балкани продължават да бъдат ниски; това, от своя страна, възпрепятства нужния трансфер на добри практики и ноу-хау, а оттам и по-бързото нарастване на производителността.

По-долу са представени наблюдаваните в последно време икономически развития и свързаните с тях прогнози.

- ⇒ В страните, обхванати от процеса на разширяване, макроикономическата стабилност беше до голяма степен запазена. Фискалната консолидация обаче все още е предизвикателство, като големият държавен дълг е проблем в няколко страни.
- ⇒ Очаква се през 2015 г. страните кандидатки от Западните Балкани да отбележат растеж от средно 2,5 %.
- ⇒ Този по-голям растеж обаче не беше съпътстван от създаването на повече работни места. Безработицата на Западните Балкани продължава да е висока, особено сред младите хора и жените, и понастоящем е средно 22 %, но този процент е много по-висок в Босна и Херцеговина, Косово и бившата югославска република Македония. Високите нива на бедност все още будят сериозно безпокойство.
- ⇒ ЕС е основният търговски партньор на страните от Западните Балкани, като за него са предназначени приблизително 60 % от износа от региона. Освен това Съюзът е най-големият източник на преки чуждестранни инвестиции.
- ⇒ През 2014 г. растежът в Турция се закрепил на 2,9 %, което представлява спад в сравнение с растежа от 4,2 % през предишната година. За 2015 г. се предвижда малко по-голям растеж. Турската лира беше отслабена, а дефицитът по текущата сметка намаля от почти 8 % от БВП през 2014 г. на по-малко от 6 % през 2015 г., което е отражение на по-слабото нарастване на вътрешното търсене и по-ниските цени на електроенергията. Неотдавнашните икономически резултати на Турция показват едновременно големия потенциал на нейната икономика и все още съществуващите дисбаланси.
- ⇒ ЕС продължава да бъде основният търговски партньор на Турция, като над 40 % от износа на страната отиват за ЕС. Страната се превърна в основно място за

инвестиции за европейските предприятия, като интегрирането във веригата на ЕС за доставка и производство става все по-голямо. Около 60 % от преките чуждестранни инвестиции в Турция идват от ЕС.

Използвайки опита на държавите — членки на ЕС, от Европейския семестър, Комисията оказва все по-голяма подкрепа за подобряването на икономическото управление и повишаването на конкурентоспособността в страните, обхванати от процеса на разширяване. Очаква се това да помогне на страните, обхванати от процеса на разширяване, да разгърнат потенциала си за устойчив растеж и създаване на работни места, да планират структурните реформи в по-добра последователност и, в крайна сметка, да изпълнят икономическите критерии. Тази подкрепа е особено важна за страните от Западните Балкани, тъй като за нито една от тях не може да се каже все още, че е функционираща пазарна икономика.

В началото на 2015 г. всички страни, обхванати от процеса на разширяване, представиха програми за икономически реформи, в които беше зададена рамката на средносрочната макроикономическа и фискална политика. За страните от Западните Балкани тези програми съдържаха и структурните реформи. Въз основа на извършения от Комисията анализ на тези програми и отправените от нея препоръки министрите на финансите на държавите — членки на ЕС, и на засегнатите страни се срещнаха през май 2015 г. и приеха съвместни препоръки за реформите, които са необходими с цел подпомагане на дългосрочния растеж и конкурентоспособност. Тези препоръки са изцяло отразени в съответните годишни доклади на Комисията, в които се дават допълнителни насоки във връзка с приоритетите за извършване на реформи. Също така финансирането по ИПП е по-целенасочено.

От следващата година програмите за икономически реформи ще бъдат представяни като един интегриран документ, в който ще се акцентира в по-голяма степен върху заетостта и предизвикателствата от социален характер. Представянето на програмите за икономически реформи ще продължи да се прави всяка година.

Що се отнася до Турция, тази страна и ЕС имат взаимен интерес от насърчаването на икономическите реформи, обмяната на опит, сближаването на позициите в Г-20 и задълбочаването на икономическата интеграция. Комисията стартира всеобхватна оценка на въздействието, която ще бъде използвана като основа за мандат за преговори за осъвременяване и разширяване на Митническия съюз между ЕС и Турция. Целта е да се засилят търговските отношения до ниво, което е съизмеримо със стратегическата важност на отношенията между ЕС и Турция, както и със значението на икономическия обмен помежду им. Ще бъде стартиран диалог на високо равнище по икономическите въпроси между ЕС и Турция, който ще бъде допълнен от бизнес форум между двете участващи страни. Паралелно с това ще продължи диалогът на високо равнище по енергийните въпроси.

Повишаването на конкурентоспособността и въвеждането на мерки за стимулиране на създаването на работни места в региона ще намалят миграционния натиск от страните, обхванати от процеса на разширяване, към ЕС. Както и в миналото, евентуалната нужда от преходни мерки и техният характер и/или въвеждането на защитен механизъм във връзка със свободното движение на работници ще бъдат обсъдени в хода на преговорите за присъединяване за бъдещите разширявания, като се вземат под внимание резултатите от съответна оценка на въздействието, която ще бъде извършена в бъдеще.

г) Функциониране на демократичните институции и реформа на публичната администрация

Все още предстои да се предприемат всеобхватни действия за правилното функциониране и стабилността на основните институции, които са необходими за гарантиране на демокрацията. В редица страни демократичните институции продължават да бъдат крехки. Липсва култура на постигане на компромиси, а ролята на националните парламенти не е достатъчно развита. През периода на докладване имаше парламентарни бойкоти в бившата югославска република Македония, Албания и Черна гора. В Косово и Черна гора членове на опозицията участваха в прояви на насилие срещу правителството. Често упражняването на контрол от страна на парламента бива възпрепятствано от прекомерно използване на спешни процедури за приемане на законодателство, от слаби системи и процедури, свързани с парламентарните комисии, и от недостатъчни консултации със заинтересованите страни, както и минимален принос на експерти.

Що се отнася до провеждането на свободни и честни избори, проблемите, на които трябва да се обърне внимание, са по-малко, но въпреки това изборите често се възприемат като възможност за придобиване на политически контрол върху държавните институции. В тази връзка реформата на публичната администрация е от основно значение, включително професионализирането и деполитизирането на държавната служба.

Реформата на публичната администрация, също като правовата държава и икономическото управление, представлява междусекторен въпрос, който е от първостепенно значение за успеха на политическите и икономическите реформи и изгражда основата за прилагането на правилата и стандартите на ЕС.

Добре функциониращата публична администрация е необходим елемент за демократичното управление и отчетност. Освен това качеството на администрацията се отразява пряко на способността на правителствата да предоставят публични услуги, да предотвратяват корупцията и да се борят с нея и да стимулират конкурентоспособността и растежа. От основно значение е в управлението на държавната служба да залегнат принципите на собствените заслуги, както и да се въведат подходящи административни процедури. През последната година беше отчетен напредък в някои страни, но е нужно да се направи много повече.

Осен това е необходимо страните да намерят подходящия баланс между управлението на централно, регионално и местно равнище, който спомага в най-голяма степен за изпълнението на реформите и предоставянето на услуги на гражданите. Ролята на регионалните и местните органи в процеса на привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС и окончателното прилагане на правилата на Съюза също е от основно значение.

Гражданите имат право не само на добра администрация, но и на активно участие в изготвянето на политиките. Необходимо е да се положат по-големи усилия за укрепване на демокрацията на участието и за установяване на диалог между лицата, вземащи решенията, и заинтересованите страни. Наличието на гражданско общество, което разполага със съответните права и възможности, е ключов елемент от всяка демократична система. Така се засилват политическата отчетност и социалното сближаване, допринася се за по-задълбоченото разбиране на реформите, свързани с присъединяването, и за приобщаващия характер на тези реформи и се спомага за помирението в разделени от конфликти общества.

В някои случаи е необходимо да бъде създадена по-благоприятна среда, която да подобри условията за водене на диалог относно политиките и за безпристрастен принос към процеса на вземане на решения чрез статистически данни с добро качество, предоставени от независими национални статистически институти. Трябва да се

осигури независимото и ефективно функциониране на ключови органи, като омбудсмана и държавните институции за одит, както и да се предприемат целесъобразни действия по направените от тях препоръки.

III. РЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

а) Програма за свързаност

Свързаността заема много централно място в усилията на Комисията за насърчаване на интеграцията както между отделните страни, така и между тези страни и ЕС. Тези усилия допринасят също така за постигането на напредък във връзка с европейската перспектива на тези страни. За постигането на по-голяма свързаност е необходимо да се инвестира в подобряване на транспортната и енергийната инфраструктура и да се вземат мерки с умерен характер, насочени към отваряне на пазарите, премахване на пречките пред интеграцията и създаване на прозрачна регулаторна среда.

По-голямата свързаност в региона на Западните Балкани и с ЕС е важен фактор за създаването на растеж и работни места, тъй като укрепва конкурентоспособността на страните. Тя ще донесе безспорни ползи за гражданите на страните, които желаят да се присъединят към ЕС, още преди членството и ще създаде нови възможности за инвеститорите от ЕС. Програмата за свързаност е тясно свързана с икономическото управление и програмите за икономически реформи, подготвяни от страните, обхванати от процеса на разширяване. Също така тя допринася за изграждането на връзки в региона, за създаването на добри съседски отношения и за насърчаването на мира и помирението.

В контекста на Берлинския процес и в рамките на Групата на шестте от Западните Балкани беше отбелязан важен напредък както в подкрепа на регионален подход за определяне на реалистични приоритети за важни инфраструктурни проекти и инвестиции, отнасящи се до свързаността, така и в подкрепа на извършването на необходимите реформи. През август във Виена държавните и правителствените ръководители на страните от региона и на няколко държави членки разгледаха постигнатия напредък и се договориха за приоритетите относно бъдещото развитие на инфраструктурата.

В областта на **транспортa** срещата на върха във Виена се базираше на споразумението със страните от Западните Балкани от април 2015 г. относно основната мрежа и от юни 2015 г. за разширяване на основните коридори на трите трансевропейски транспортни мрежи към Западните Балкани. Страните набелязаха приоритетни проекти, които следва да бъдат осъществени в участъци от тези коридори до 2020 г. С цел да постигнат устойчивост и краткосрочни резултати, страните се договориха да приложат преди следващата среща на върха в Париж през лятото на 2016 г. редица мерки с умерен характер, свързани например с привеждането в съответствие и опростяването на процедурите за преминаване на границите, безопасността на пътищата и схемите за поддръжка. Тези дейности ще бъдат подпомогнати също така чрез завършването на Договора за създаване на транспортна общност, който ще насърчи интегрирането на пазарите и инфраструктурата, свързани със сухопътния транспорт, като паралелно с това помогне на Западните Балкани да удовлетворят стандартите на ЕС в сферата на този вид транспорт.

Освен това сред вече договорените 35 проекта, представляващи интерес за **Енергийната** общност, бяха набелязани няколко приоритетни проекта, като например

енергийните междусистемни връзки. В допълнение към това страните се договориха да предприемат действия за създаването на регионален пазар на електроенергия. Сред мерките, които ще дадат възможност за постигането на резултати и в краткосрочен план, са установяването на пълно съответствие с действащите правни изисквания съгласно Договора за енергийната общност, включително във връзка с отделянето на дейностите по преноса и разпределението, предоставянето на достъп на трети страни и укрепването на регулаторната независимост.

Що се отнася до изменението на климата, страните, които желаят да се присъединят към ЕС, трябва да извършат значителни реформи, които са в унисон с рамката на ЕС за политиката относно климата и енергийната политика до 2030 г., и да изпълнят поетите на международно равнище ангажменти в областта на климата.

За набелязаните инвестиционни проекти ще бъдат необходими значително финансиране и съфинансиране, включително посредством Инвестиционната рамка за Западните Балкани, като целта ще бъде да се подпомогнат инвестициите, стимулиращи създаването на работни места и растежа, както и свързаността в региона. Координирането с международните финансови институции (МФИ) е в процес на укрепване. Страните от Западните Балкани създадоха национални инвестиционни комитети, които изработиха примерни единни портфейли от проекти. Тези портфейли трябва да бъдат превърнати в надеждни механизми за планиране и определяне на приоритети, чрез които да се гарантира, че страните разполагат с бюджетни ресурси и фискални възможности за поемане на финансирането на необходимите заеми, за да могат всички проекти да бъдат осъществени навреме.

Друг основен приоритет са **младежта и образованието**. Комисията приветства споразумението относно Положителната програма за младежта на Западните Балкани, както и споразумението в контекста на Платформата в областта на образованието и обучението за Западните Балкани по единна регионална програма, насочени към подпомагане на реформите и увеличаване на капацитета. Насърчаването на инициативи по програмите по линия на „Еразъм+“ ще продължи, в това число специфичния дял за младежта, както и предприемачеството. Също така Комисията подпомага работата между Съвета за регионално сътрудничество и страните във връзка с взаимното признаване на дипломите, което ще увеличи мобилността в региона и ще направи пазарите на труда по-ефикасни.

Сред приоритетите за региона е и по-нататъшната **интеграция на пазарите**. В рамките на Централноевропейското споразумение за свободна търговия (CEFTA) бяха премахнати тарифите и квотите за селскостопански продукти и промишлени изделия. Ограничените търговски потоци в региона са до голяма степен следствие от липсата на конкурентоспособност на предприятията. В програмите за икономически реформи, които страните представиха на Европейската комисия през януари 2015 г., бяха набелязани конкретни мерки в сферата на конкурентоспособността. Важно е също така да се намери подходящо съчетание от стимули за предприятията, като не се допусне вредна данъчна конкуренция. Комисията ще извърши сравнителен анализ на стимулите за предприятията.

В областта на **ИКТ и електронните комуникации** цифровият единен пазар на ЕС следва да служи като модел за страните, обхванати от процеса на разширяване, които трябва да осигурят по-добър достъп на потребителите и предприятията до цифрови продукти и услуги, да създадат подходящи и равни условия за развиването на цифровите мрежи и иновативните услуги и да увеличат в максимална степен потенциала за растеж на цифровата икономика. Съветът за регионално сътрудничество

(СРС) и страните вече започнаха да работят по линия на инициативата e-SEE за установяването на конкретно сътрудничество в тази сфера, например свободна от роуминг зона на Западните Балкани.

Комисията подкрепя напълно работата в контекста на Процеса за сътрудничество в Югоизточна Европа (ПСЮИЕ) и на СРС, включително Регионалната стратегия 2020 и поставения в нея акцент върху подпомагането на икономическото сътрудничество и развитие в региона. Комисията приветства активизирането на работата в рамките на Групата на шестте от Западните Балкани, която също подкрепя поставянето на акцент върху свързаността в контекста на Берлинския процес.

Тя ще продължи да подпомага работата в тези области и да проучва нови сфери на сътрудничество съвместно със страните от Западните Балкани. Това ще включва споделянето на добри практики от страна на ЕС при определянето на регионалните приоритети, например Стратегията за интелигентно специализиране, като това може да насърчи допълни инвестиции в научните изследвания и иновациите, както и в професионалното образование и обучение.

б) Добросъседски отношения и регионално сътрудничество

Добросъседските отношения и регионалното сътрудничество са основни елементи от процеса на стабилизиране и асоцииране и процеса на разширяване, които продължават да стимулират извършването на промени и да утвърждават стабилността в страните от Югоизточна Европа, желаещи да се присъединят към ЕС. На двустранно и регионално равнище бяха осъществени интензивни контакти и сътрудничество, дори в чувствителни сфери като военните престъпления, връщането на бежанци, организираната престъпност и полицейското сътрудничество. Освен това засилването на добросъседските отношения продължава чрез разнообразни инициативи за регионално сътрудничество. Регионалните контакти на равнище министър-председатели и министри също зачестиха. Важно е тези инициативи да се допълват и да приобщават всички държави, както и самият регион да поеме отговорността и да осигури импулса за тях. През август бяха подписани споразумения относно границите между Черна гора и Босна и Херцеговина и между Черна гора и Косово. Необходимо е регионалното сътрудничество в сферата на околната среда да продължи, като се обърне специално внимание на предотвратяването на наводнения и темата за водите (трансгранични речни басейни), както и замърсяването на въздуха и опазването на природата (трансгранични защитени райони).

Едновременно с това е нужно да се положат допълнителни усилия за решаване на **двустранните спорове** между страни, обхванати от процеса на разширяване, и на такива с държави членки. Множество неуредени въпроси продължават да тежат на двустранните отношения в региона, особено въпросите, възникнали вследствие на разпадането на бивша Югославия, като междуетнически спорове и спорове относно статута, положението на малцинствата, поемането на отговорност за военни престъпления, разселени лица, изчезнали лица и демаркацията на границите. Помирението и отговорните действия от страна на политическите лидери са от основно значение за установяването на стабилност и за създаването в Югоизточна Европа на благоприятна среда за преодоляване на наследството от миналото, като по този начин рискът от използване на неуредените двустранни въпроси като политически инструмент и от възникване на нови спорове ще бъде сведен до минимум. Необходимо е да се оказва по-голяма подкрепа за усилията за помирение, например в контекста на инициативата за истина и помирение на коалицията за комисия за помирение (RECOM).

Засегнатите страни трябва да започнат работа по двустранните въпроси на възможно най-ранен етап и тези въпроси не бива да пречат на процеса на присъединяване, който трябва да се основава на предварително поставени условия. Комисията призовава засегнатите страни да положат всички усилия за решаване на неуредените спорове съгласно установените принципи и с установените средства, включително, когато това е целесъобразно, да отнасят случаите пред Международния съд или пред други постоянни или ad hoc органи за уреждане на спорове. Добре дошла е и следва да бъде доразвита положителната атмосфера на срещата на върха във Виена през август, на която лидерите на страните от Западните Балкани подписаха споразумение, в което се ангажираха да не блокират взаимно своя напредък към членство в ЕС и да използват международен арбитраж в случаите, в които двустранните въпроси не могат да бъдат уредени от засегнатите в тях страни.

Съществен напредък бе отбелязан в нормализирането на отношенията между Сърбия и Косово, като през август бяха сключени още важни споразумения. Необходимо е да се предприемат последващи действия в контекста на този процес и да бъдат изпълнени всички споразумения (включително постигнатото в Брюксел³). ЕС включи изискването за нормализиране на отношенията в рамката за водене на преговори за присъединяване със Сърбия и в ССА с Косово. Що се отнася до бившата югославска република Македония, поддържането на добросъседски отношения продължава да бъде от основно значение, в това число незабавното намиране на общо и приемливо за всички решение на въпроса за името под егидата на ООН.

Комисията ще продължи да оказва политическа подкрепа на всички засегнати държави за намирането на решения на двустранните въпроси на възможно най-ранен етап и също така ще продължи да подкрепя активно усилията за намирането на такива решения, полагани и в други форуми.

Комисията приветства оказваната от **Турция** подкрепа за подновяване на преговорите за уреждане на кипърския въпрос, водени под егидата на ООН. Понастоящем е важно да се постигне напредък в тези преговори възможно най-скоро. В съответствие с нееднократно изтъкваните позиции на Съвета и Комисията от предходни години понастоящем е необходимо Турция спешно да изпълни задължението си за цялостно прилагане на Допълнителния протокол и да отбележи напредък в нормализирането на отношенията си с Република Кипър. Това би могло да даде нов тласък на процеса на преговори. Освен това Комисията приканва да се избягват всякакъв вид заплахи, източници на напрежение или действия, които засягат добросъседските отношения и мирното уреждане на споровете. Комисията изтъква всички суверенни права на държавите — членки на ЕС. Това включва, наред с другото, встъпването в двустранни споразумения, както и проучването и използването на природни ресурси в съответствие с достиженията на правото на ЕС и с международното право, включително Конвенцията на ООН по морско право.

IV. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Въз основа на направения по-горе анализ и оценките в обобщенията по страни, намиращи се в приложението, Комисията прави следните **закljučения и препоръки**:

³ Първо споразумение относно принципите, уреждащи нормализирането на отношенията, сключено през април 2013 г.

I

1. Политиката на ЕС на разширяване представлява инвестиция в **мира, сигурността и стабилността** в Европа. Тя предоставя по-големи икономически и търговски възможности, които са от полза и за ЕС, и за страните, желаещи да станат негови членки.
2. Страните, обхванати от процеса на разширяване, трябва да изпълнят твърдо установените критерии, за да се присъединят към ЕС. Наличието на строг процес на присъединяване, в чиято основа стоят строги, но справедливи **условия и принципът на собствените заслуги**, е от основно значение, за да може да има доверие в политиката на разширяване, да се осигурят стимули на държавите, обхванати от процеса на разширяване, за извършването на широкообхватни реформи и да се осигури подкрепата на гражданите на ЕС.
3. Предизвикателствата, пред които са изправени страните, обхванати от процеса на разширяване, са такива, че нито една от тях няма да бъде готова да се присъедини към ЕС по време на мандата на сегашната Комисия. Това подчертава нуждата от утвърждаване в процеса на присъединяване на подхода, при който акцентът се поставя върху **основните принципи**, като този акцент ще бъде **гръбнакът на политиката на разширяване**, водена от сегашната Комисия.
4. В тази връзка Комисията ще продължи да съсредоточава своите усилия върху това страните да дадат приоритет на реформите в сферата на **правовата държава**, включително съдебната реформа и борбата с организираната престъпност и корупцията, в сферата на **основните права**, включително свободата на изразяване и борбата с дискриминацията, особено срещу лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и интерсексуалните лица и ромите, и във връзка с функционирането на демократичните институции, включително **реформата на публичната администрация**. Тя ще работи също така за насърчаване на **икономическото развитие** и повишаване на конкурентоспособността.
5. **Основните принципи са едновременно неделими и взаимно се подсилват.** Укрепването на принципа на правовата държава дава по-голяма правна сигурност, стимулира и защитава инвестициите и значително допринася за подпомагането на икономическото развитие и конкурентоспособността. От първостепенно значение е процесът на разширяване да улеснява тези синергии и да дава по-силен импулс за извършване на икономически реформи, за да могат страните, желаещи да се присъединят към ЕС, да се възползват от предимствата на функциониращи пазарни икономики с прилагане на принципа на правовата държава още преди своето присъединяване. По този начин те ще допринесат за доброто функциониране на Съюза като цяло.
6. Западните Балкани и Турция бяха засегнати тежко от **бежанската криза**, като по-конкретно Турция изигра важна роля при предоставянето на хуманитарна помощ за бежанците. В тази връзка е необходимо спешно да се увеличи сътрудничеството в целия регион, за да се установи кои лица се нуждаят от закрила, да се предостави помощ, да се гарантира сигурността на външните граници на ЕС и да се разбият престъпните мрежи, занимаващи се контрабанда на хора. ЕС предоставя значителна подкрепа за постигането на тази цел. Комисията предложи също така в списъка на ЕС на сигурните трети страни на произход да бъдат включени всички страни, обхванати от разширяването.

7. За страните от Западните Балкани ясната перспектива за членство в ЕС е важен стабилизиращ фактор в регион, в който са нужни непрекъснати усилия, за да се превъзмогне наследството от миналото и да се насърчи помирението. **Добросъседските отношения и регионалното сътрудничество** са основни елементи от процеса на стабилизиране и асоцииране, по които бе отбелязан добър напредък през изминалата година.
8. Комисията предоставя силна подкрепа за **програмата за свързаност**, по която беше отчетен съществен напредък на срещата на върха във Виена през август. Беше постигнато споразумение за централната транспортна мрежа и сега ще започне изпълнението на ключови проекти за транспортна и енергийна инфраструктура. Комисията ще продължи да подпомага този процес, включително чрез предоставянето на значително финансиране от Инструмента за предприемаческа помощ.
9. В настоящото съобщение е представена **широкообхватна средносрочна стратегия за политиката на ЕС на разширяване**. Комисията ще продължи да приема всяка година съобщения, в които ще прави преглед на отбелязания напредък, ще прави заключения, ще отправя препоръки по конкретни теми или за конкретни страни и ще предлага адаптиране на цялостната стратегия, когато това е необходимо.
10. Комисията въведе нов, по-строг подход към извършваните оценки в **годишните си доклади за всяка страна**, който ще се прилага пилотно в няколко ключови области за извършване на реформи. Освен че се докладва за напредъка, се обръща много по-голямо внимание на това доколко страните са действително подготвени да поемат задълженията, произтичащи от членството, и се предоставят по-ясни насоки относно осъществяването на реформите. Това ще направи процеса по-прозрачен, като ще улесни упражняването на по-голям контрол върху реформите от всички заинтересовани страни, включително от гражданското общество, за което е необходимо да се създаде по-благоприятна среда. Чрез използването на по-хармонизирани оценки се увеличава също така съпоставимостта между страните.

II

11. **Черна гора:** Преговорите с Черна гора за присъединяването на страната към ЕС напреднаха. Законодателната уредба, свързана с принципа на правовата държава, беше усъвършенствана и в момента се създават нови институции. Понастоящем от основно значение за целия процес на преговори е системата на Черна гора, свързана с принципа на правовата държава, да постигне резултати, по-специално в борбата с корупцията и организираната престъпност. Отбелязването на напредък при изпълнението на междинните цели по главите, свързани с принципа на правовата държава, и при отстраняването на посочените недостатъци под формата на осезаеми резултати ще определи общото темпо на преговорите за присъединяване. Необходимо е всички политически партии да проявят отговорност и да възобновят конструктивния диалог, като парламентът трябва да представлява основният форум за воденето на политически дискусии. Освен това е необходимо Черна гора да осигури цялостното прилагане на новото законодателство относно изборите. Страната трябва да намали държавния си дълг и да повиши своята конкурентоспособност по отношение на промишлените изделия и селскостопанските продукти.
12. **Сърбия:** Сърбия предприе сериозни действия, които би следвало да доведат до отварянето на първите глави от преговорите за присъединяване. Страната

финализира подробни планове за действие в сферата на правовата държава. Освен това тя постигна няколко ключови споразумения с Косово, които представляват важен етап от нормализирането на отношенията. Общото темпо на преговорите ще зависи по-специално от постигането на траен напредък в тези две области. Комисията очаква отварянето на първите преговорни глави на междуправителствена конференция, която ще се състои тази година. От основно значение в сферата на правовата държава ще бъдат съдебната реформа и борбата с корупцията и организираната престъпност. Необходимо е икономическите реформи да продължат, като се обърне специално внимание на реструктурирането на държавните предприятия и дружествата за комунални услуги. Все по-конструктивната и водеща роля на Сърбия в региона спомага за подобряването на регионалните отношения и повишаването на стабилността. Страната беше засегната тежко от бежанската криза, като от началото на годината през територията ѝ са преминали транзитно над двеста хиляди граждани на трети страни.

13. **Бивша югославска република Македония:** Що се отнася до бившата югославска република Македония, процесът на присъединяване към ЕС все още се намира в задънена улица. Разкритията по случая с подслушванията потвърдиха сериозните опасения, изразени по-рано от Комисията и други структури, за политическо вмешателство в съдебната власт и медиите, за нарастващо политизиране на държавните институции и във връзка с провеждането на избори. Същевременно страната поддържа висока степен на съответствие с достиженията на правото на ЕС, като се има предвид на какъв етап от процеса на присъединяване се намира. В момента е нужно политиките да се съсредоточат изцяло върху изпълнението на определените от Комисията приоритети за неотложни реформи и преодоляването на политическата криза. Необходимо е бюджетът да бъде насочен в по-голяма степен към растежа и трудовата заетост, а неговото цялостно изготвяне, прозрачност и изпълнение — подобрили. От основно значение продължава да бъде предприемането на решителни действия за уреждането на въпроса с името. Бившата югославска република Македония беше засегната тежко от бежанската криза, като от началото на годината през територията ѝ са преминали транзитно над двеста хиляди граждани на трети страни.

Като се има предвид постигнатият досега напредък при прилагането на постигнатото през юни и юли политическо споразумение, Комисията е готова да потвърди бившата югославска република Македония в препоръката си за започване на преговори за присъединяване.

Това обаче ще зависи от трайното прилагане на политическото споразумение от юни и юли и от постигането на съществен напредък в изпълнението на приоритетите за неотложни реформи. Тази тема ще бъде разгледана отново след изборите.

14. **Албания:** Албания отбеляза траен напредък в своята работа по ключовите приоритети за започване на преговорите за присъединяване, по-специално в реформата на публичната администрация и подготвянето на цялостна реформа на съдебната система. В момента е нужно да се приеме пакетът за съдебни реформи, както и да се отчете допълнителен напредък за постигането на стабилни резултати при дейните разследвания, наказателните преследвания и окончателните присъди на всички нива в борбата с корупцията и организираната престъпност. Приемането на законодателство за изключване на извършителите на престъпления от парламента ще увеличи доверието на гражданите в техните

политически представители и публичните институции. Необходимо е да се води конструктивен политически диалог между партиите с цел постигането на устойчивост на реформите, свързани с ЕС. Освен това са нужни допълнителни усилия за постигане на трайна фискална консолидация, подобряване на бизнес средата и справяне със сивата икономика.

15. **Босна и Херцеговина:** Босна и Херцеговина отново пое по пътя на реформите, необходими за постигането на напредък в процеса на интеграция в ЕС. Необходимо е страната да отбележи значим напредък в изпълнението на Програмата за реформи, приета с политически консенсус през юли, за да може ЕС да разгледа кандидатура за членство. Поетите писмени ангажименти сега трябва да бъдат изпълнени с приемането и извършването на нужните реформи, по-специално в сферата на правовата държава, включително борбата с корупцията и организираната престъпност, както и в социално-икономическата сфера. За да реши въпроса с високата безработица и слабото участие на пазара на труда, страната трябва да отстрани липсата на гъвкавост на пазара на труда, в това число чрез намаляване на данъчната тежест. Структурираният диалог по въпросите на правосъдието трябва да бъде средството за отстраняване на оставащите недостатъци в съдебната система на Босна и Херцеговина. Освен това е необходимо да се укрепи публичната администрация, да се подобри сътрудничеството на всички равнища и да се създаде ефективен механизъм за координиране по въпросите, свързани с ЕС, за да може страната да се справи с предизвикателствата по пътя към членство в ЕС. Адаптирането на ССА, при което да се вземе под внимание присъединяването на Хърватия към ЕС, трябва да бъде спешно финализирано.
16. **Косово:** Комисията приветства подписването на Споразумението за стабилизиране и асоцииране, чрез което се осигурява цялостна рамка за по-тесни политически и икономически отношения между ЕС и Косово. Решението на Косово да създаде специализирани съдебни състави, които ще разглеждат тежки престъпления, извършени по време на конфликта в Косово, представлява важна крачка напред. Освен това Косово постигна ключови споразумения със Сърбия, които представляват важен етап от нормализирането на отношенията. То трябва да поддържа темпото, в това число чрез преодоляване на множеството предизвикателства, свързани с реформите, по-специално борбата с организираната престъпност и корупцията в сферата на правовата държава. Необходимо е правителството и парламентът спешно да направят така, че членовете в управителните съвети на много независими институции и регулаторни органи да бъдат назначавани незабавно и според своите заслуги. Комисията приветства напредъка, който беше постигнат в изпълнението на изискванията във връзка с либерализирането на визовия режим. Косово предприе няколко ефективни мерки в краткосрочен план за ограничаване на незаконната миграция към ЕС. Нужно е да се даде възможност на парламента да провежда свободни и открити дискусии по всички въпроси, засягащи Косово, в съответствие с демократичните процедури. Спирането на работата на парламента и проявата на насилие за политически цели са неприемливи.
17. **Турция:** Турция е ключов партньор за Европейския съюз. През последната година ЕС и Турция продължиха да засилват сътрудничеството си в ключови области от общ интерес. Турция е изправена пред сериозни проблеми в областта на външната политика и сигурността, сред които е и все по-голямата заплаха от тероризъм. Освен това страната е на предна линия в контекста на тежката бежанска криза и предоставя значителна подкрепа на над 2 милиона сирийски бежанци, намиращи се на нейната територия. По-активният политически диалог,

сътрудничество и партньорство между ЕС и Турция са от основно значение. Европейският съвет приветства Съвместния план за действие относно бежанците и управлението на миграцията като част от подробна програма за сътрудничество, основана на споделена отговорност, взаимни ангажименти и постигане на резултати. ЕС и неговите държави членки изразиха готовност за по-голямо сътрудничество с Турция и за значително по-голяма политическа и финансова ангажираност при спазване на установената рамка. Успешното изпълнение на съвместния план за действие ще допринесе за по-бързото прилагане на пътната карта за либерализиране на визовия режим по отношение на всички участващи държави членки и за цялостното прилагане на споразумението за обратно приемане. Напредъкът ще бъде оценен през пролетта на 2016 г., като дотогава Комисията ще разпространи и втория си доклад за изпълнението на споразумението относно визите.

Напредъкът на Турция в осъществяването на реформите беше възпрепятстван от честите избори и политически сблъсъци. Съдебната власт бе засегната от значителни недостатъци. Ситуацията относно свободата на изразяване и свободата на събиране продължи да се влошава. Работата по уреждането на кюрдския въпрос е в застой. Що се отнася до постигането на съответствие с достиженията на правото на ЕС в по-общ план, подготвеността на Турция е добра в много области. Страната е функционираща пазарна икономика с умерен растеж, но все още ѝ предстои да се справи с макроикономическите дисбаланси и да извърши допълнителни структурни реформи. ЕС и Турция активизираха дейностите си за придаване на по-голяма видимост на икономическите и търговските отношения между тях, в това число чрез приемането на принципи за осъвременяване и разширяване на Митническия съюз и подобряването на диалога относно политиката в енергийния сектор.

ЕС е готов да възобнови работата с Турция по целия набор от теми, които са от взаимен интерес. Необходимо е Турция да възобнови реформите, свързани с принципа на правовата държава и основните права. Задължително е мирните преговори да бъдат възобновени незабавно. Комисията очаква да работи по тези ключови приоритети съвместно с новото правителство, което ще бъде съставено след проведените на 1 ноември избори.

Също така Европейският съвет заключи, че процесът на присъединяване се нуждае от нов тласък, за да се постигне напредък в преговорите съгласно преговорната рамка и съответните заключения на Съвета. Комисията предложи да се отвори глава 17 и призовава Съвета да организира междуправителствена конференция преди края на 2015 г. През декември 2013 г. беше представен актуализиран доклад от прегледа на глава 31. Комисията ще анализира напредъка, постигнат по другите глави, и възнамерява да представи актуализирани подготвителни документи за глави 15, 23, 24 и 26 до пролетта на 2016 г. След това в Съвета могат да започнат дискусии по всички тези глави, без да се засяга позицията на държавите членки. По-специално, възобновяването на подготовката за отваряне на глава 23 и глава 24 ще осигури на Турция подробна пътна карта за осъществяването на реформи в ключовите области на правовата държава и основните права.

В съответствие с нееднократно изтъкваните позиции на Съвета и Комисията от предходни години понастоящем е необходимо Турция спешно да изпълни задължението си за цялостно прилагане на Допълнителния протокол и да отбележи напредък в нормализирането на отношенията си с Република Кипър. Комисията приветства подновяването на преговорите за уреждане на кипърския

въпрос, водени под егидата на ООН. Понастоящем е важно да се постигне напредък в тези преговори възможно най-скоро. Ангажиментът на Турция за постигането на такова всеобхватно решение и конкретният ѝ принос за това продължават да бъдат от основно значение. ЕС обяви готовността си да пригоди условията на евентуално решаване на въпроса в съответствие с принципите, на които се основава Съюзът.

V. ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Обобщения на констатациите от докладите за всяка страна
2. Промени в годишните доклади за всяка страна
3. Важни статистически данни

ПРИЛОЖЕНИЕ 1 — ОБОБЩЕНИЯ НА КОНСТАТАЦИИТЕ ОТ ДОКЛАДИТЕ ЗА ВСЯКА СТРАНА

Черна гора

Що се отнася до **политическите критерии**, приетото през 2014 г. ново законодателство относно изборите трябва да бъде изцяло приложено, включително по отношение на електронната идентификация на гласоподавателите. Във връзка с предполагаемата злоупотреба с публични средства за политически цели на партиите (т.нар. „афера с аудиозаписите“) не бяха предприети никакви действия на политическо ниво.

Някои опозиционни партии организираха през септември бойкот на парламента. Поредица от протести бяха организирани и извън парламента. Това доведе до сблъсъци между полицията и протестиращите, вследствие на които имаше пострадали и бяха нанесени щети на имущество. Очаква се, че всички прояви на насилие и твърдения за прекомерна употреба на сила по време на тези събития ще бъдат надлежно разследвани. Паралелно с това е необходимо всички политически партии отново да започнат конструктивен политически диалог в парламента.

Известен напредък беше отбелязан в подобряването на сътрудничеството между правителството и организациите на гражданското общество, особено по отношение на участието на организациите в процеса на присъединяване, в който гражданското общество продължи да играе активна роля. Необходимо е да се създадат условия, благоприятстващи доброволческия труд, гражданската активност и социалното предприемачество.

Подготвеността на Черна гора по отношение на реформата на публичната администрация е умерена. Въпреки това наблюдаваните от тази реформа резултати, свързани с назначенията, основани на заслуги, и с решаването на въпроса с политизирането, са неравномерни; такива резултати трябва да бъдат постигнати на всички нива, включително за високопоставените длъжности. Във връзка с управлението на публичните финанси е необходимо Черна гора да приведе счетоводните си стандарти в съответствие с международните стандарти, да създаде рамка за строг вътрешен контрол и да подобри спазването на правните изисквания.

Подготвеността на съдебната система е на умерено ниво. Предприети бяха важни действия за привеждането на нормативната уредба в съответствие с европейските стандарти с цел увеличаване на професионализма и независимостта. Понастоящем е необходимо вниманието да се съсредоточи върху прилагането. През 2014 г. обемът на натрупаните за разглеждане дела не беше съществено намален. Кодексите за етично поведение на съдиите и прокурорите са приведени в съответствие с европейските и международните стандарти. Изготвени са стратегия за съдебната реформа (2014—2018 г.) и придружаващ план за действие. Понастоящем е необходимо новата система за назначенията, професионалното оценяване и повишенията да се приложи изцяло.

Черна гора постигна известна степен на подготвеност в борбата с корупцията. При все това, резултатите при ефективните разследвания, наказателните преследвания и окончателните присъди по делата за корупция, особено корупция по високите етажи, продължават да бъдат ограничени. Страната е постигнала известна степен на подготвеност в сферата на борбата с организираната престъпност. Необходимо е обаче да се положат допълнителни усилия, по-специално при разследването на мащабни престъпни мрежи и при борбата с изпирането на пари.

Отбелязването на допълнителен напредък в преговорите за присъединяване като цяло ще зависи и от напредъка в сферата на правовата държава, който трябва да бъде демонстриран и оценен въз основа на наличието на трайни резултати в борбата с корупцията и организираната престъпност.

Нормативната уредба относно защитата на правата на човека е до голяма степен в съответствие с европейските стандарти, но все още се наблюдават проблеми с прилагането ѝ. Черна гора постигна известна степен на подготвеност по отношение на свободата на изразяване. Въпреки това продължава да е налице безпокойство. Така например, през периода на докладване бяха регистрирани нападения срещу работещи в областта на медиите и посегателства срещу медийна собственост, макар и по-малко на брой в сравнение с предходни години. Все още предстои да бъдат разрешени някои случаи на насилие срещу медии, включително най-тежкия случай — извършеното през 2004 г. убийство на главен редактор. Липсата на строги професионални и етични стандарти, съпътствана от липсата на ефикасно саморегулиране, не спомага за постигането на напредък във връзка със свободата на медиите.

Черна гора продължи да участва конструктивно в регионалното сътрудничество и предприе важни стъпки за намирането на взаимно приемливи решения на двустранните въпроси със своите съседи, в това число подписването на споразумения относно границите с Босна и Херцеговина и с Косово през август.

Що се отнася до **икономическите критерии**, Черна гора е умерено подготвена по отношение на създаването на функционираща пазарна икономика. Известен напредък беше отбелязан при фискалната консолидация и подобряването на бизнес средата. През 2013 г. икономиката се възстанови от двойната рецесия, наблюдавана през 2009 г. и 2012 г. След отчетеното през 2014 г. леко забавяне икономическият растеж отново набира скорост, като стимул за това оказват инвестициите. Вярно е, че изграждането на магистралата между Ваг и Boljare, както и други инвестиции в енергетиката, транспорта и туризма, ще подпомогнат икономическия растеж, но има риск разходите за магистралата да застрашат фискалната устойчивост. Черна гора трябва да положи усилия за намаляване на държавния си дълг. Банките са изправени пред трайно високи нива на необслужваните кредити, проблеми със събирането на вземанията и ниска рентабилност заради малкия пазар, което води до недостатъчни и скъпи кредити. Въпреки лекото подобрене функционирането на пазара на труда продължава да бъде незадоволително с постоянно висока безработица, която понастоящем е 18 %.

Черна гора е умерено подготвена, за да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза. При все това, конкурентоспособността на произвежданите от страната промишлени изделия и селскостопански продукти продължава да бъде ниска и трябва да се повиши. Все още предстои да се извършат мащабни реформи за укрепването на физическата инфраструктура и човешкия капитал на страната и за изграждането на предвидима и благоприятна регулаторна среда.

Що се отнася до **способността да изпълнява задълженията, произтичащи от членството**, Черна гора е умерено подготвена по повечето глави от достиженията на правото на ЕС, въпреки че са налице разлики в степента на привеждане в съответствие. Страната е умерено подготвена по отношение на обществените поръчки. Необходимо е да се работи още за предотвратяването на корупцията, засягаща целия цикъл на възлагане на обществени поръчки. Черна гора е умерено подготвена и по отношение на финансовия контрол, но е нужно страната да положи значителни усилия за упражняване на вътрешен контрол на публичните финанси на всички равнища на публичната администрация и в държавните предприятия. Що се отнася до сферата на статистиката, страната постигна известна степен на подготвеност: необходимо е да се

положат значителни усилия, особено за да могат макроикономическата и бизнес статистиката да се приведат в съответствие със стандартите на ЕС.

Черна гора е на ранен етап от подготовката си в сферите на, наред с другото, околната среда и изменението на климата. Привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС и укрепването на административния капацитет продължават да бъдат сериозно предизвикателство за страната.

Сърбия

Що се отнася до **политическите критерии**, заинтересованите страни, сред които и гражданското общество, участваха все по-активно в процеса на присъединяване. Сътрудничеството между властите и независимите регулаторни органи и Омбудсмана наскоро нарасна, но е необходимо то да бъде подобро още повече. Използването на спешни процедури в парламента трябва да бъде ограничено. Необходимо е да се извършат конституционни реформи с цел привеждане в съответствие със стандартите на ЕС в някои области.

Сърбия е умерено подготвена в сферата на реформата в публичната администрация. С приемането на подробен план за действие бе отбелязан добър напредък. Сърбия трябва да запази решимостта си и да изпълни своите цели за реформи. Проявата на силна политическа воля продължава да бъде от основно значение за професионализирането на администрацията и за нейната деполитизация, както и за по-голяма прозрачност на процедурите за назначение и освобождаване от работа, особено за висшите ръководни длъжности.

Съдебната система е достигнала известна степен на подготвеност. През май бяха приети нови правила за оценяване на съдиите и прокурорите. Понастоящем повечето председатели на съдилища са назначени за постоянно. Нужно е да се предприемат допълнителни действия за решаване на проблема с политическото влияние. Постигането на качествена и ефикасна работа на съдебната власт и достъпът до правосъдие са възпрепятствани от неравномерното разпределение на натоварването, от огромния обем на натрупаните за разглеждане дела и от липсата на система за безплатна правна помощ.

Що се отнася до предотвратяването на корупцията и борбата с нея, Сърбия е постигнала известна степен на подготвеност, но въпреки това корупцията продължава да бъде широко разпространена. Усилията за борба с корупцията все още не са довели до значителни резултати. Институционалната структура още няма траен възпиращ ефект. Необходимо е да се постигнат стабилни резултати при провеждането на ефективни разследвания, при наказателните преследвания и издаването на присъди по дела за корупция, включително по високите етажи.

Сърбия има известна степен на подготвеност в сферата на борбата с организираната престъпност. Нови лаборатории за анализи на ДНК и на наркотици започнаха работа. Страната има активен принос за международното и регионалното сътрудничество. Сърбия прие стратегии за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма, както и стратегия за финансовите разследвания, но все още не разполага с цялостна стратегическа представа за ситуацията с организираната престъпност на своята територия. Необходимо е да се постигнат трайни резултати в борбата с организираната престъпност.

Правната и институционалната рамка за зачитането на основните права са налице. Трябва да се направи така, че тези рамки да се прилагат последователно в цялата страна, в това число по отношение на защитата на малцинствата. Нужно е да се

положат повече усилия за осигуряването на благоприятни условия за безусловното упражняване на свободата на медиите и свободата на изразяване — области, в които Сърбия достигна известна степен на подготвеност. Допълнителни трайни усилия са необходими и за подобряване на ситуацията на ромите, бежанците и разселените лица. Властите предприеха стъпки за по-голяма защита на правата на лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и интерсексуалните лица и за пореден път спомогнаха за организирането на гей парад в Белград. При все това, продължава да е необходима по-силна култура на защита на правата на лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и интерсексуалните лица.

Сърбия участва конструктивно в регионални инициативи и работи за подобряване на двустранните си отношения в дух на помирение и добросъседство. Присъствието на министър-председателя на церемонията по повод на годишнината от геноцида в Сребреница през юли изпрати положителен сигнал.

Що се отнася до **нормализирането на отношенията с Косово**, Сърбия продължи да бъде ангажирана с изпълнението на сключеното през април 2013 г. Първо споразумение относно принципите, уреждащи нормализирането на отношенията, както и на други договорености, постигнати в рамките на диалога под егидата на ЕС. През август бяха финализирани ключови споразумения в сферите на енергетиката и телекомуникациите, както и във връзка със създаването на Сдружение/Общност на общините, населени предимно от сърби, и с моста в Митровица. В контекста на диалога бяха постигнати още конкретни резултати в областите на правосъдието, интегрирането на гражданската защита, застраховането на превозни средства, събирането на мита и интегрираното управление на граници. Освен това бяха проведени конструктивни дискусии с цел по-добро сътрудничество за справяне с миграционните потоци от Косово. Предприетите действия дадоха нов тласък за нормализиране на отношенията и се очаква да имат положително отражение върху ежедневието на жителите на Косово и на Сърбия, както и да доведат до конкретни резултати.

Що се отнася до **икономическите критерии**, Сърбия е умерено подготвена по отношение на създаването на функционираща пазарна икономика. Добър напредък беше отбелязан в отстраняването на някои слабости на политиката, като положителната динамика за отбелязване на напредък при структурните реформи трябва да се запази. Икономиката на Сърбия се възстановява от рецесия. Благодарение на сериозните мерки за консолидация и по-доброто събиране на данъци бюджетният дефицит намаля значително. Фискалната консолидация трябва да бъде трайна и подпомогната от извършването на планираните реформи. Инфлацията продължава да бъде много ниска, което дава възможност на централната банка да намалява лихвените проценти. Безработицата, въпреки че се запазва много висока, намаля до под 20 %. Напредък бе отчетен при реструктурирането на публичните дружества и основните дружества за комунални услуги, но е необходимо този напредък да продължи. Частният сектор не е достатъчно развит и се сблъсква с препятствия, породени от слабости в сферата на правовата държава и трудния достъп до финансиране. Необходимо е икономическите реформи да продължат, като се обърне специално внимание на реструктурирането на държавните предприятия и на публичните дружества за комунални услуги.

Сърбия е умерено подготвена да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза. Образователната система продължава да бъде неефикасна, физическата инфраструктура — недоразвита, а сивата икономика и държавната помощ — значителни. Необходимо е страната да подобри качеството на образователната система, да я адаптира към потребностите на пазара на труда, да стимулира частните инвестиции и да ускори изпълнението на проекти за публична инфраструктура. Тя трябва да регулира по-добре парафискалните такси и да осигури прозрачна рамка за държавното

подпомагане на частния сектор, като насочи това подпомагане към ефикасни и хоризонтални цели, например към МСП и научноизследователската и развойна дейност.

Що се отнася до **способността да изпълнява задълженията, произтичащи от членството**, Сърбия продължи да привежда законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС във всички сфери. От основно значение за поддържане на темпото на реформи ще бъдат осигуряването на подходящи финансови и човешки ресурси и наличието на стабилни стратегически рамки. Понастоящем сръбското законодателство е до голяма степен приведено в съответствие в области като интелектуалната собственост, антитръстовата политика и сливанията и паричната политика. Сърбия създаде национален инвестиционен комитет, в който заседават националните органи, донорите и международните финансови институции и чиято задача е да координира инвестиционната политика на страната в ключови сектори от единния портфейл от проекти (енергетика, транспорт, околна среда и свързана с бизнеса инфраструктура), който служи за пример в региона. В областите на обществените поръчки, статистиката и финансовия контрол Сърбия е умерено подготвена. В периода до присъединяването е необходимо страната постепенно да приведе своята външна политика и политика на сигурност в съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на Европейския съюз.

Смесените миграционни потоци нараснаха драстично и оказват значителен натиск върху сръбската система за убежище и миграция. Сърбия положи значителни усилия за осигуряването на подслон и хуманитарна помощ за преминаващите транзитно граждани на трети държави, както за тази цел използва подпомагане от ЕС и друго подпомагане. Паралелно с това страната трябва да продължи да работи по въпроса с увеличаването на необоснованите молби за убежище, подадени от сръбски граждани в държави от ЕС и Шенген, с цел да запази безвизовия режим на пътуване.

Бивша югославска република Македония

Що се отнася до **политическите критерии**, отчетените през предходните години сериозни предизвикателства бяха засилени от най-тежката политическа криза, наблюдавана в страната от 2001 г. насам, а именно случая с прихванатите съобщения, в който очевидно са замесени високопоставени правителствени служители и който сочи, че са налице нарушения на основните права и вмешателство в независимостта на съдебната система, свободата на медиите и изборите, както и политизиране и корупция. В предишните доклади за напредъка бе изразено безпокойство по всички тези въпроси. Прекъсването на политическия диалог и трудното постигане на консенсус подчертаха за пореден път дълбокото разделение, от което е белязана политическата култура в страната.

В резултат на споразумение, постигнато с помощта на комисаря, и със съдействието на трима членове на Европейския парламент, оказано през юни и юли, депутатите от най-голямата опозиционна партия се върнаха в парламента на 1 септември, след като го бойкотираха в продължение на повече от година. Бойкотът се отрази тежко на надзорните функции, изпълнявани от институцията върху изпълнителната власт. Други ключови органи също не успяха да упражняват ефективен надзор. Започна работа по изпълнението на политическото споразумение. Това изпълнение трябва да продължи, като освен това е нужно да се направи много повече по приоритетите за неотложна

реформа⁴ с цел постигането на резултати по тях и по други цели за реформа, договорени по-рано.

Междуетническите отношения продължават да бъдат нестабилни. Прегледът на Охридското рамково споразумение, с което бе сложен край на конфликта от 2001 г. и бе определена рамката на междуетническите отношения, трябва да приключи.

След мащабна полицейска операция в населения с етнически албанци район на град Куманово, при която загинаха 18 души, всички политически лидери в страната призоваха за възстановяване на спокойствието и изтъкнаха, че случаят не бива да се възприема като междуетнически. Все още предстои събитията в Куманово да бъдат подробно разследвани.

Организациите на гражданското общество изиграха конструктивна роля в контекста на кризата, като потърсиха отговорност от всички политически участници без значение на етническата им принадлежност. Паралелно с това те продължават да изразяват своето безпокойство във връзка с трудните условия на работа, ограничения ангажимент на правителството за водене на диалог и публичните нападки от политици и проправителствени медии.

Страната е умерено подготвена в сферата на реформата в публичната администрация. По някои въпроси беше отчетен напредък. Въпреки това безпокойството по отношение на политизирането нарасна след разкриването на съдържанието на подслушваните разговори, като продължава да има пречки пред извършването на назначенията според заслугите. Общественото доверие във функционирането на институциите намаля още повече. Предприети бяха известни действия за реформиране на управлението на публичните финанси, но все още предстои да се създаде средносрочна бюджетна рамка и да се въведе фискална прозрачност, които впоследствие да бъдат усъвършенствани.

Съдебната система на страната е достигнала известна степен на подготвеност. От 2014 г. се наблюдава отстъпване от постигнатото, тъй като резултатите, постигнати вследствие на реформите през последното десетилетие, бяха сериозно подкопани от действителното и потенциалното политическо вмешателство в работата на съдебната власт. Все още предстои обстойно да се разследват данните за евентуални нарушения и престъпления, събрани от прихванатите съобщения. Понастоящем е необходимо властите в действителност да проявяват политическа воля, за да осигурят пълната независимост на съдебната система, включително като дадат възможност на новоназначения специален прокурор да разследва безпрепятствено подслушваните разговори и тяхното съдържание.

Известна степен на подготвеност беше достигната в борбата с корупцията. При все това, постиженията в сферите на законодателството и институциите бяха помрачени от липсата на политическа воля и от политическото вмешателство в работата на съответните органи, особено при случаите по високите етажи. Все още предстои да се постигнат ефективни резултати при разследванията, особено във връзка с корупцията по високите етажи.

Страната постигна известна степен на подготвеност в сферата на борбата с организираната престъпност. Все още обаче предстои да се изгради достатъчен

⁴ Приоритети за неотложна реформа: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_urgent_reform_priorities.pdf. Препоръки на Групата на високопоставените експерти: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

капацитет и да се натрупа експертен опит за системното извършване на финансови разследвания и конфискуване на имущество.

Нормативната уредба относно защитата на правата на човека е до голяма степен в съответствие с европейските стандарти, но тя не се прилага в достатъчна степен, особено във връзка с реформата на затворите, интеграцията на ромите, правата на детето и на хората с увреждания. Общността на лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и интерсексуалните лица продължава да бъде подложена на дискриминация и да страда от послания с хомофобско съдържание в медиите. Страната демонстрира известна степен на подготвеност във връзка със свободата на изразяване. Упражняването на тази свобода обаче представлява сериозен проблем в контекста на настоящата медийна култура и политическа обстановка и страната продължава да върви назад в тази област. Обезпокояващи са опитите за ограничаване на медийното отразяване по теми, представляващи интерес за обществото.

Като цяло страната поддържа добри отношения с останалите държави, обхванати от процеса на разширяване, и участва активно в регионалното сътрудничество. Предприети бяха действия за допълнително подобряване на отношенията със съседните страни. Необходимо е спешно да бъде уреден въпросът за името с Гърция.

Що се отнася до **икономическите критерии**, бившата югославска република Македония е постигнала добра степен на подготвеност по отношение на изграждането на функционираща пазарна икономика. В страната е установена стабилна макроикономическа среда, която се благоприятства от разумна парична политика, благоприятни условия за влизане на пазара и стабилна правна система. При управлението на публичните финанси се наблюдаваха някои стъпки назад. Фискалните цели в средносрочен план бяха занижени, публичните разходи все още се състоят предимно от трансфери и субсидии, а тенденцията при общия държавен дълг и неговата прозрачност продължават да будят безпокойство. Необходимо е бюджетът да бъде насочен в по-голяма степен към растежа и трудовата заетост и да се подобрят неговото цялостно изготвяне, прозрачност и изпълнение. Високият дял на необслужваните заеми намали предлагането на кредити и е необходимо да се предприемат допълнителни стратегически действия за решаването на този въпрос. Безработицата се запазва висока — 28 %.

Икономиката е умерено подготвена да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза. Известен напредък беше отчетен при диверсифицирането на структурата на износа в резултат на преките инвестиции; търговските връзки и връзките в областта на инвестициите с ЕС бяха заздравени още повече. Необходимо е обаче страната да повиши пригодността за заетост на населението, особено на младите хора, чрез по-голямо съответствие между образованието и нуждите на пазара на труда, да засили връзките между преките чуждестранни инвеститори и местната икономика и да определя по-добре своите приоритети при инвестициите.

Що се отнася до **способността да изпълнява задълженията, произтичащи от членството**, страната е постигнала относително добра степен на привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС. Вниманието трябва да бъде съсредоточено в по-голяма степен върху административния капацитет и ефективното прилагане. Страната е умерено подготвена в повечето сфери, в това число обществените поръчки, статистиката и финансовия контрол. Нужни са допълнителни усилия във всички области, особено в няколкото на брой области, в които страната е на ранен етап от своята подготовка.

Смесените миграционни потоци нараснаха драстично и оказват значителен натиск върху системата за убежище и миграция на бившата югославска република Македония.

Властите предприеха мерки за по-безопасното преминаване на гражданите на трети държави през територията на страната и осигуриха подслон и хуманитарна помощ с подкрепата на ЕС и на други източници.

Албания

Що се отнася до **политическите критерии**, състоялите се през юни 2015 г. местни избори протекоха без сериозни инциденти. Все още предстои да се предприемат действия във връзка с изразеното безпокойство относно безпристрастността и професионализма на избирателните органи и политизирането на избирателния процес. През декември 2014 г. парламентът прие резолюция, съдържаща основата за предприемането на траен конструктивен политически диалог между управляващото мнозинство и основната опозиционна партия. По този начин беше прекратен шестмесечният парламентарен бойкот от основната опозиционна партия. Нужно е обаче да се направи повече за преодоляването на дълбокото политическо разединение и за установяването на по-конструктивен диалог между партиите.

Албания е умерено подготвена по отношение на реформата на публичната администрация. Приети бяха всеобхватни стратегии за реформи и нов административнопроцесуален кодекс. При все това е необходимо да бъдат положени усилия за постигането на целта за професионална и деполитизирана публична администрация, за повишаване на финансовия и административния капацитет на местните органи на управление и за по-ефективно прилагане на Закона за държавната служба на местно равнище.

Съдебната система на Албания е на ранен етап от подготовката. Продължават да се наблюдават значителни недостатъци във връзка с независимостта и отчетността на съдиите и прокурорите, изпълнението на решенията, междуинституционалното сътрудничество и правораздаването, което все още е бавно. Създадена беше *ad hoc* парламентарна комисия, която да проведе цялостна реформа с участието на всички заинтересовани страни. Следващите действия от основно значение са приемането на стратегията и плана за действие за съдебната реформа, което ще бъде последвано от приемането на нужните институционални, законодателни и процедурни мерки.

Албания постигна известна степен на подготвеност в борбата с корупцията. Приети бяха нова стратегия и план за действие за борба с корупцията. При все това, корупцията е широко разпространена и е нужно да се положат по-големи усилия, за да се отчете напредък при постигането на стабилни резултати при разследванията, наказателните преследвания и окончателните присъди на всички нива. Нужни са подобрения при дейните разследвания, редовните оценки на риска и междуинституционалното сътрудничество. Необходимо е институциите, участващи в борбата с корупцията, да бъдат по-независими — понастоящем те продължават да бъдат уязвими на политически натиск и друго неправомерно влияние.

Албания постигна известна степен на подготвеност в сферата на борбата с организираната престъпност. Страната проведе няколко операции в сферата на правоприлагането, в резултат на които бяха унищожени огромни по площ насаждения от канабис. Въпреки това броят на издадените окончателни присъди, водещи до ефективното разбиване на престъпни организации, продължава да бъде пренебрежително малък в сравнение с предполагаемата стойност на регионалния и местния престъпен пазар. Финансовите разследвания, мерките за борба с изпирането на пари и конфискуването на имущество все още не се използват пълноценно. Албания трябва да постигне резултати при дейните разследвания, наказателните преследвания и

издаването на окончателни присъди по делата за организирана престъпност, в това число изпирането на пари, и да разбие ефективно престъпните мрежи.

Нормативната уредба относно защитата на правата на човека е до голяма степен в съответствие с европейските стандарти, но ефективното прилагане на съответното законодателство и стратегии е ограничено, а използването на механизмите за защита на правата на човека — недостатъчно. Що се отнася до свободата на изразяване, Албания постигна известна степен на подготвеност. Като цяло обстановката благоприятства упражняването на свободата на изразяване, но е нужно по-добро прилагане на законодателството. Независимостта на регулаторния орган и обществения радио- и телевизионен оператор трябва да бъде по-голяма. Още не е осигурено съблюдаването на правата върху собствеността, регистрацията и реституцията на собственост още не са приключили, нито предоставянето на обезщетение. Ромите и гюптите живеят при много тежки условия и често са подложени на социално изключване и дискриминация. Необходимо е съдебната практика в сферата на борбата с дискриминацията да бъде доразвита. Институционалните механизми за защита на правата на детето продължават да бъдат слаби. Съдебната система за малолетни и непълнолетни лица не отговаря на международните стандарти.

Албания продължи активното си участие в регионалното сътрудничество и запази добросъседските си отношения съгласно своите ангажменти по силата на Споразумението за стабилизиране и асоцииране.

Що се отнася до **икономическите критерии**, страната е умерено подготвена по отношение на създаването на функционираща пазарна икономика. Известен напредък бе отбелязан в повишаването на макроикономическата стабилност, а перспективите за растеж се подобриха. Инфлацията се задържа ниска. Въпреки това продължават да са налице сериозни предизвикателства. Нужни допълнителни усилия за постигане на трайна фискална консолидация, подобряване на бизнес средата и справяне със сивата икономика. Албания трябва също така да усъвършенства рамката за бюджетното управление и да предприеме действия за справяне с високия дял на необслужваните заеми. Безработицата (17,5 %) и неофициалната заетост продължават да бъдат високи.

Албания е достигнала известна степен на подготвеност, що се отнася до капацитета за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза. Известен напредък бе постигнат в образователната сфера, транспорта и енергийната инфраструктура. Нужни са обаче значителни инвестиции в човешки и физически капитал, за да се повиши конкурентоспособността на страната. Албания трябва да повиши качеството на висшето образование и да продължи преструктурирането на професионалното образование и обучение, да приеме и изпълни националните стратегии в областите на транспорта и енергетиката и да намали нетарифните пречки пред търговията, като например слабостите във връзка с безопасността на храните.

Албания продължи да привежда законодателството си в съответствие с изискванията на законодателството на ЕС в редица сфери, като по този начин подобри **способността си за поемане на задълженията, произтичащи от членството**. В много области страната е умерено подготвена, например в областта на финансовия контрол, или има известна степен на подготвеност, например при обществените поръчки и статистиката. Необходимо е обаче Албания да положи значителни усилия, за да осъвремени подготовката си за прилагането на достиженията на правото на ЕС. Страната трябва да продължи да развива транспортната и енергийната мрежа. Административният капацитет и професионалните стандарти на органите, които отговарят за прилагането на достиженията на правото на ЕС, трябва да бъдат засилени, а независимостта на регулаторните органи — съхранена. Повишаването на прозрачността и отчетността, по-специално постигането на ефективно, ефикасно и прозрачно функциониране на

системата на обществените поръчки и управление на публичните финанси, продължава да бъде от основно значение.

От албанските власти се очаква да продължат своите усилия за справяне с нарастващия брой на очевидно неоснователните молби за убежище от албански граждани в държавите — членки на ЕС, и асоциираните към Шенген държави. Всички дейности за борба с това негативно явление трябва да станат по-интензивни посредством механизма за мониторинг след либерализирането на визовия режим, особено след неотдавнашното увеличение през лятото.

Босна и Херцеговина

По отношение на **политическите критерии** състоялите се през октомври 2014 г. парламентарни избори бяха ефикасно организирани и проведени съгласно правилата и в състезателна среда. Парламентът на Босна и Херцеговина започна да работи и предприе действия във връзка със законодателната програма. Постигнат бе първоначален напредък по изпълнението на приетата програма за реформи, съдържаща основните социално-икономически реформи, които трябва да бъдат извършени. Все още предстои да бъде подоброено сътрудничеството между парламентите на държавно равнище, на равнище федеративни единици и на областта Бръчко. Нужно е да се изградят по-тясно сътрудничество и координация между всички нива на управление, най-вече за да се даде възможност за преодоляване на мащабните социално-икономически предизвикателства.

Конституцията на страната установи сложна институционална организация, която продължава да бъде неефикасна и да се тълкува по различни начини. Тя все още е в нарушение на Европейската конвенция за правата на човека, както е посочено в решението на Европейския съд по правата на човека по делото *Sejdić-Finci*, и трябва да бъде изменена.

Страната е на ранен етап от реформата на публичната администрация, която се характеризира с висока степен на политизиране и лошо обслужване. Необходимо е да се изготви нова стратегическа рамка, която да съдържа целесъобразни политически насоки за реформата на публичната администрация в страната.

Съдебната система на Босна и Херцеговина достигна известна степен на подготвеност. Приета беше стратегия за реформа на съдебната власт, която сега трябва да бъде изпълнена. На среща на ниво министри, проведена през септември в рамките на структурирания диалог, властите потвърдиха своя ангажимент за съвместна работа по очертаването на основните елементи от реформата на съдебната власт.

Босна и Херцеговина постигна известна степен на подготвеност в борбата с корупцията. Приети бяха нова стратегия за борба с корупцията и план за действие за периода 2015—2019 г. Отчетено беше значително нарастване на конфискуването на имущество. Корупцията продължава да бъде широко разпространена и поетият в тази сфера политически ангажимент не е съпътстван от конкретни резултати. Правната и институционалната рамка са все още слаби и неподходящи. Неприлагането на законодателството се отразява неблагоприятно на гражданите и институциите. Прилаганите санкции нямат достатъчно възпиращ ефект за корупцията.

Страната постигна известна подготвеност и в сферата на борбата с организираната престъпност. През изминалата година бяха проведени няколко успешни мащабни съвместни операции, някои от тях с участието на съседни държави, но е необходимо координирането и сътрудничеството между всички институции в страната да се подобрят значително. Окончателните присъди са все още малко на брой. Не се водят

достатъчно финансови разследвания. Липсата на стратегическо координиране възпрепятства ефективната работа на полицейските служби.

Босна и Херцеговина е изправена пред множество предизвикателства, свързани с правата на човека и защитата на малцинствата. Правната и институционалната рамка за съблюдаването на правата на човека се нуждаят от значително подобрене, а приетото законодателство трябва да бъде ефективно прилагано, особено що се отнася до борбата с дискриминацията. Условието за упражняване на свободата на изразяване се влошиха през периода на докладване. Въпреки че има известна степен на подготвеност в тази сфера, например правните разпоредби като цяло са налице, институционалната организация и политическата обстановка не благоприятстват създаването на условия за безусловното упражняване на свободата на изразяване. Заплахите и нападенията срещу лесбийки, гейове, бисексуални, транссексуални и интерсексуални лица продължиха. Предприеха бяха известни действия за регистрирането и жилищното настаняване на ромското малцинство, но действията по отношение на здравеопазването, образованието и трудовата заетост бяха ограничени.

Страната продължи активното си участие в регионални инициативи и отбеляза напредък при добросъседските отношения, включително като подписа през август споразумение за границите с Черна гора. През май Босна и Херцеговина пое председателството на Комитета на министрите на Съвета на Европа.

Що се отнася до **икономическите критерии**, Босна и Херцеговина е на ранен етап от изграждането на функционираща пазарна икономика. Известен напредък бе отчетен при подобряването на бизнес средата, особено при улесняването на влизането на пазара и даването на разрешения за строителни дейности. Въпреки изоставането вследствие на наводненията през 2014 г. икономическият растеж се запази устойчив. При все това, трудната ситуация на пазара на труда се запази до голяма степен без промяна — безработицата е 27,6 %, като сред младите хора тя достига 62,7 %. За да реши въпроса с високата безработица и слабото участие на пазара на труда, страната трябва да отстрани липсата на гъвкавост на пазара на труда, в това число да намали данъчната тежест. Качеството и устойчивостта на публичните финанси се влошиха. Бизнес средата се запази слаба, което пречи на по-бързото икономическо възстановяване. Необходимо е правителството да подобри управлението на публичния сектор, по-специално чрез осигуряване на по-големи фискални възможности за капиталови инвестиции, стимулиращи растежа. Освен това са нужни конкретни действия за усъвършенстването на рамката за бюджетното управление на страната, за постигането на напредък при приватизацията и за подобряването на бизнес средата.

Босна и Херцеговина е на ранен етап от изграждането на капацитет за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза. Известен напредък бе отбелязан при либерализирането на енергийните пазари. И все пак, за да може страната да бъде по-конкурентоспособна, властите трябва да обърнат специално внимание на изготвянето на по-стратегически подход за отстраняване на недостатъците в системата на обучението и образованието, на опростяването на сложната процедура за износ и на изработването на транспортна стратегия и енергийна стратегия.

Босна и Херцеговина е на ранен етап по отношение на сближаването с **европейските стандарти**. Налице е известна степен на подготвеност в сферите на обществените поръчки и вътрешния пазар. Страната е на ранен етап от своята подготовка в транспортния сектор, но приетата през юли политика за транспорта е положителна крачка напред, за да може тя да се възползва от програмата за свързаност. В повечето области на политиката обаче е необходимо да се положат значителни усилия, за да може страната да продължи привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС. Сред тези области са финансовият контрол и статистиката, в които страната е на

ранен етап от подготовката си и в които е нужно да се предприемат сериозни действия по изпълнените приоритети. В тази връзка обработването на данните от преброяването на населението през 2013 г. и публикуването на резултатите трябва да приключат. Освен това са необходими допълнителни трайни усилия в сферата на правосъдието, по въпросите, свързани със свободата и сигурността, както и в областите на конкуренцията, промишлеността и МСП, селското стопанство, околната среда и изменението на климата, енергетиката и информационното общество и медиите.

Косово

Що се отнася до **политическите критерии**, шестмесечният политически застой вследствие на проведените през юни 2014 г. избори забави извършването на реформи от основно значение. На застоя бе сложен край през декември, когато Демократичната партия на Косово сформира коалиция с Демократичната лига на Косово и партии на малцинствата. През август парламентът на Косово гласува в подкрепа на измененията в конституцията за създаването на специализирани съдебни състави и специализирана прокуратура, които ще работят по тежки трансгранични и международни престъпления, извършени по време на конфликта в Косово и след него. Също през август правителството постигна споразумения от основно значение с Белград. И за двете решения бе необходима силна политическа ангажираност от страна на правителството.

Поляризацията между правителството и опозицията нарасна. Членове на опозицията бяха замесени в прояви на насилие срещу правителството, критикувайки го за неотдавнашното решение относно специализираните съдебни състави, за споразумението за диалог с Белград и за споразумението за демаркация на границите с Черна гора.

Понастоящем множество независими институции и регулаторни органи не функционират или пък забавянето при назначението на членове на управителните им съвети се отразява неблагоприятно на работата им. И правителството, и парламентът трябва незабавно да изберат членовете на управителните съвети на тези институции и да определят механизмите за тяхната отчетност. Назначенията трябва да бъдат извършени въз основа на професионалните квалификации и заслуги, а не въз основа на политически протекции. Неотдавнашният избор на омбудсмана представлява положително развитие в тази посока.

Правителството отдели по-голямо внимание на реформата на публичната администрация, при която бе постигната известна степен на подготвеност. Добър напредък беше отбелязан в работата по правната и стратегическата рамка. Въпреки това продължаващото политизиране на публичната администрация буди сериозно безпокойство. Нужно е да се подобри отчетността на цялата администрация посредством подходящ надзор. Трябва да се избягва припокриването на отговорности между държавните агенции. Парламентарният надзор върху изпълнението на бюджета трябва да стане по-надежден и прозрачен. Необходимо е да се осигури разумно финансово управление в публичните институции.

Съдебната система на Косово е на ранен етап от подготовката. Беше приет пакет от изменения на четири основни закона, което представлява крачка напред към модернизирването на съдебната система. Въпреки това продължава да се наблюдава тенденция на политическо вмешателство в съдебната власт. Необходимо е да се положат допълнителни усилия за осигуряването на независимост както съгласно законодателството, така и на практика, за предотвратяването на корупцията в съдебната власт и борбата с нея, за наемането и обучаването на по-квалифицирани служители и за предоставянето на подходящи ресурси.

Косово е на ранен етап от своята подготовка в областта на борбата с корупцията. За да се постигнат реални резултати в борбата с ендемичната корупция в Косово, е нужен всеобхватен и стратегически подход. Все още предстои да бъдат отбелязани стабилни резултати, изразяващи се в успешни наказателни преследвания и издаване на присъди. Малкото на брой разследвания на корупция по високите етажи все още не са довели до окончателни присъди.

Косово е на ранен етап от своята подготовка в областта на борбата с организираната престъпност. Известен напредък бе отбелязан при междуведомственото сътрудничество и обмена на информация по разследвания между правоприлагащите агенции. При все това, разследванията и окончателните присъди са все още малко на брой. Рядко се извършва конфискуване на имущество. Съсредоточаването върху стратегии и планове за действие не бива да засенчва нуждата от постигане на реални резултати в борбата с ендемичната организирана престъпност в Косово. Косово предприе по-големи усилия в борбата с тероризма, но продължава да бъде изправено пред предизвикателства, свързани с радикализацията.

Приемането на пакет от закони за правата на човека заздравя институционалната структура и изясни функциите на различните институции. Необходимо е обаче да се обърне по-голямо политическо внимание, за да се осигури правилно прилагане и да се реши въпросът с липсата на ресурси. Косово има известна подготвеност по отношение на свободата на изразяване. Законодателната и институционалната рамка продължават да бъдат фрагментирани и отчасти неефективни. Общественото радио и телевизия са уязвими на политически натиск и не разполагат с постоянно финансиране. Насилието над жени и ограниченият достъп на жените до притежанието на собственост им пречат да упражняват пълноценно своите права. Хората с увреждания и лицата, принадлежащи към малцинства, особено ромите, ашкалите и гюптите, трябва да бъдат защитавани в значително по-голяма степен.

Що се отнася до **нормализирането на отношенията със Сърбия**, Косово продължи да бъде ангажирано с изпълнението на сключеното през април 2013 г. Първо споразумение относно принципите, уреждащи нормализирането на отношенията, както и на други договорености, постигнати в рамките на диалога под егидата на ЕС. През август бяха финализирани ключови споразумения в сферите на енергетиката и телекомуникациите, както и във връзка със създаването на Сдружение/Общност на общините, населени предимно от сърби, и с моста в Митровица. В контекста на диалога бяха постигнати още конкретни резултати в областите на правосъдието, гражданската защита, застраховането на превозни средства, събирането на мита и интегрираното управление на граници. Освен това бяха проведени конструктивни дискусии с цел подобряване на сътрудничеството за справяне с миграционните потоци от Косово. Предприетите действия дадоха нов тласък за нормализиране на отношенията и се очаква да имат положително отражение върху ежедневието на жителите на Сърбия и на Косово, както и да доведат до конкретни резултати.

Що се отнася до **икономическите критерии**, Косово е на ранен етап от изграждането на функционираща пазарна икономика. Постоянният търговски дефицит е отражение на слабата производствена база и липсата на конкурентоспособност в международен план. Разчитането на парични преводи и широко разпространената сива икономика намаляват стимулите за заетост, което влошава положението с и без това слабото участие на пазара на труда и високата безработица, която е 35,3 %, а сред младите хора достига 61 %. Неефикасната публична администрация и възприемането на *ad hoc* подход към фискалната политика представляват сериозен риск във фискално отношение. Косово трябва да заздравя фискалната рамка в средносрочен план, да направи публичните финанси по-прозрачни и да пренасочи бюджетните разходи към

постигането на растеж. Също така е необходимо Косово да ускори приватизацията и реструктурирането на публичните предприятия и да подобри процедурите за обявяване на несъстоятелност и неплатежоспособност, както и да разчита в по-малка степен на митата, като разшири данъчната основа и модернизира събирането на вземания.

Косово е на ранен етап от изграждането на капацитет за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза. Продължават да са необходими мащабни реформи, за да се осигурят редовни доставки на енергия и да се намалят загубите при електроразпределението, да се намали недостигът на умения на пазара на труда и да се насочат преките чуждестранни инвестиции и паричните преводи към производствените отрасли.

Косово е на ранен етап от привеждането в съответствие с **европейските стандарти**, включително в сферите на обществените поръчки, статистиката и финансовия контрол. В някои области степента на съответствие с достиженията на правото на ЕС е висока, но прилагането е слабо. Известен напредък бе отбелязан при обществените поръчки, особено във връзка с въвеждането на централизирана система за обществените поръчки, но продължава да е налице безпокойство относно корупцията. Известен напредък бе отчетен и при финансовия контрол, особено по отношение на външния одит. Необходимо е обаче да се положат значителни усилия за упражняването на вътрешен контрол на публичните финанси в цялата администрация и държавните предприятия.

Турция

Що се отнася до **политическите критерии**, темпото на реформи бе забавено, като една от причините за това бяха продължителните избори. Отиващото си от власт правителство положи усилия за съживяването на процеса на присъединяване към ЕС. Този нееднократно заявяван ангажимент обаче бе засенчен от приемането на ключово законодателство в областите на правовата държава, свободата на изразяване и свободата на събиране, което е в противоречие с европейските стандарти. Политическата ситуация продължи да се характеризира с разделение.

На проведените на 7 юни парламентарни избори избирателната активност достигна рекордните 84 %, което ясно показва колко е силна турската демокрация. В новия парламент са представени всички големи политически партии. При все това, сформирането на правителство не стана в определения от конституцията срок и на 1 ноември бяха проведени повторни избори. Сред недостатъците на нормативната уредба относно изборите приоритетно трябва да се разгледа въпросът с 10-процентовия праг от избирателните гласове, който партиите трябва да преминат/достигнат, за да влязат в парламента.

През периода на докладване сигурността в Турция се влошаваше все повече. Властите предприеха в Турция и Ирак мащабни военни операции за борба с тероризма и в сферата на сигурността срещу Кюрдската работническа партия (ПКК), която продължава да фигурира в списъка на ЕС на терористичните организации. Работата по уреждането на кюрдския въпрос е в застой въпреки отбелязаното по-рано положително развитие по темата.

На 10 октомври в Анкара беше извършено най-смъртоносно терористично нападение в съвременната история на Турция, при което загинаха огромен брой хора, събрали се на мирна демонстрация, организирана от профсъюзите и младежките организации на опозиционните партии. От основно значение е да се извърши бързо и прозрачно

разследване на това ужасно деяние, чиято цел бе да се дестабилизира демокрацията в Турция и да ѝ се нанесат щети.

Турция е умерено подготвена в сферата на реформата в публичната администрация. Страната разполага със стабилна публична служба и се стреми към изграждането на администрация, ориентирана към ползвателите на нейните услуги. Въпреки това устремът за извършването на по-всеобхватна реформа е слаб. Безпокойство будят неотдавнашните уволнения и понижения в контекста на борбата с „паралелната структура“.

Гражданското общество продължи да бъде все така активно — то увеличи своята численост и съхрани участието си в множество сфери на обществения живот, но ограниченията на свободата на събиране продължават да будят сериозно безпокойство.

Съдебната система на Турция е достигнала известна степен на подготвеност. Независимостта на съдебната власт и принципът на разделение на правомощията бяха застрашени, а съдии и прокурори бяха подложени на силен политически натиск. Кампанията на правителството срещу предполагаемата „паралелна структура“ в държавата продължи активно, като на моменти се наблюдаваше посегателство върху независимостта на съдебната власт. Нужни са значителни усилия за възстановяването и гарантирането на тази независимост.

По отношение на борбата с корупцията Турция е достигнала известна степен на подготвеност за ефективно предотвратяване и борба. Резултатите на страната в борбата с корупцията са все още недостатъчни. Корупцията продължава да бъде широко разпространена. Неправомерното влияние на изпълнителната власт при разследването и наказателното преследване на случаи на корупция по високите етажи продължава да буди сериозно безпокойство.

Турция постигна известна подготвеност в сферата на борбата с организираната престъпност. Не се водят достатъчно финансови разследвания. Рядко се извършва превантивно замразяване на имущество, а равнището на конфискуваното имущество е ниско. Липсата на законодателство относно защитата на данните възпрепятства по-широкообхватното сътрудничество с агенциите на ЕС и държавите членки.

Защитата на правата на човека и основните свободи е гарантирана в конституцията на Турция. През последните няколко години прилагането на тази защита на практика значително се подобри. Въпреки това продължават да се наблюдават съществени недостатъци. Все още не е осигурено безусловното съблюдаване на правата, произтичащи от Европейската конвенция за правата на човека и от практиката на Европейския съд по правата на човека. Налице е спешна нужда от приемането на всеобхватен рамков закон относно борбата с дискриминацията в съответствие с европейските стандарти. Също така е необходимо Турция да гарантира по ефективен начин зачитането на правата на жените и на децата, както и на правата на лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и интерсексуалните лица и да обърне достатъчно внимание на социалното приобщаване на уязвимите групи от населението, като например ромите.

При свободата на изразяване и свободата на събиране се наблюдава значително отстъпване от постигнатото/сериозни стъпки назад. Законодателството в областта на вътрешната сигурност е в противоречие с мерките, посочени в плана за действие от март 2014 г. относно предотвратяването на нарушения на Европейската конвенция за правата на човека, тъй като предоставя широки дискреционни правомощия на правоприлагащите агенции без осигуряването на адекватен надзор. След няколко години на напредък при свободата на изразяване, през изминалите две години се наблюдават сериозни стъпки назад. Налице е известна степен на подготвеност в тази

сфера. Докато по-рано бе възможно свободното обсъждане на някои чувствителни и спорни въпроси, текущите и нови наказателни дела срещу журналисти, писатели и ползватели на социалните медии будят сериозно безпокойство. Вследствие на промените в закона за интернет, които представляват значително отстъпване от европейските стандарти, нараснаха правомощията на правителството за блокиране на съдържание без съдебна заповед и на прекалено широк кръг основания.

Турция подкрепи подновяването на преговорите за уреждане на кипърския въпрос през май и изрази подкрепа за усилията на специалния съветник на генералния секретар на ООН. Трайният ангажимент на Турция за постигането на такова всеобхватно решение и конкретният ѝ принос за това продължават да бъдат от основно значение. Въпреки това страната все още не е изпълнила задължението си за цялостно и недискриминационно прилагане на Допълнителния протокол към Споразумението за асоцииране и не е премахнала всички ограничения върху свободното движение на стоки, включително ограниченията върху преките транспортни връзки с Кипър. Няма напредък в нормализирането на двустранните отношения с Република Кипър. Заключенията за Турция, приети от Съвета (във формат „Общи въпроси и външни отношения“) на 11 декември 2006 г. и одобрени от Европейския съвет на 14 и 15 декември 2006 г., продължават да бъдат в сила. В тях се посочва, че преговорите по осем глави⁵, свързани с наложените от Турция ограничения по отношение на Република Кипър, няма да започнат и че нито една глава няма да бъде временно затворена, докато Комисията не потвърди, че Турция изпълнява напълно Допълнителния протокол към Споразумението за асоцииране.

Турция трябва ясно да поеме ангажимента за поддържането на добросъседски отношения и за мирното уреждане на спорове съгласно Хартата на Обединените нации, като при необходимост прибегва до Международния съд. В този контекст ЕС отново изрази сериозното си безпокойство и прикани Турция да избягва каквито и да било заплахи или действия срещу държави членки, източници на напрежение или действия, които засягат добросъседските отношения и мирното уреждане на спорове.

Що се отнася до **икономическите критерии**, икономиката на Турция се намира в доста напреднала фаза и може да се смята за функционираща пазарна икономика. Икономическият растеж е умерен. Все още в страната се наблюдават външни и вътрешни дисбаланси, което налага адаптиране на паричната и фискалната политика и ускорено извършване на всеобхватни структурни реформи. В резултат на големия дефицит по текущата сметка икономиката продължи да бъде уязвима на промените в паричните условия в световен мащаб и в глобалното усещане за риск. Във вътрешен план инфлацията се запази на относително високо равнище, което създава проблеми от гледна точка на макроикономическата стабилност, разпределението на ресурсите и преразпределението. За пореден път тя надхвърли официално обявената цел; въпреки това централната банка намали лихвените проценти. Държавният дълг достигна устойчиво равнище, но структурното салдо по консолидирания държавен бюджет беше силно отрицателно. Безработицата леко се повиши, достигайки средно годишно равнище от 9,9 %. Известен напредък бе отбелязан при структурните реформи: посещаването на училище нарасна, а енергийният сектор бе либерализиран в още по-голяма степен. Необходимо е тези реформи да бъдат ускорени, за да се подобри функционирането на пазарите на стоки, услуги и труд.

⁵ Свободно движение на стоки, право на установяване и свобода на предоставяне на услуги, финансови услуги, селско стопанство и развитие на селските райони, рибарство, транспортна политика, митнически съюз и външни отношения.

Турция има добра степен на подготвеност, що се отнася до придобиването на нужния капацитет за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза. Нужно е да се обърне специално внимание на качеството на образованието и на равенството между половете в образованието. Трябва да се положат усилия за осигуряването на прозрачност на държавната помощ и за отстраняването на ограниченията и изключенията при обществените поръчки.

Що се отнася до **способността да изпълнява задълженията, произтичащи от членството**, Турция продължи да работи по привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС, макар и с по-бавно темпо, и постигна добра степен на подготвеност в много области. Страната се намира в доста напреднала фаза от подготовката си в областите на дружественото право, финансовите услуги, трансевропейските мрежи, научните изследвания и развойната дейност. Тя е постигнала добра степен на подготвеност и по отношение на свободното движение на стоки, правото в областта на интелектуалната собственост, политиката за предприятията и промишлеността, митническия съюз и външните отношения. Турция продължи да работи много интензивно за преодоляването на изключителните предизвикателства, свързани с миграцията и убежището. Тя постигна добра степен на подготвеност в сферата на финансовия контрол. Необходимо е обаче да се положат още значителни усилия за въвеждането на вътрешен контрол на публичните финанси на всички нива. Подготвеността на Турция в сферата на обществените поръчки е умерена, тъй като все още се наблюдават сериозни пропуски при привеждането в съответствие. Освен това страната е умерено подготвена в областта на статистиката, в която като цяло са нужни допълнителни значителни усилия. Във всички сфери е нужно да се обърне по-голямо внимание на прилагането на законодателството, а в много от тях трябва да бъде отбелязан значителен напредък, за да може законодателството да бъде приведено в съответствие с достиженията на правото на ЕС.

Вследствие на събитията в Сирия и Ирак през изминалата година Турция беше изправена пред още по-голямо нарастване на броя на **бежанците и разселените лица**. Понастоящем страната е приютила най-големия брой бежанци в света, като два милиона от тези бежанци са сирийци. Справянето с толкова огромен наплив от бежанци и разселени лица е огромно предизвикателство за Турция, която вече е изразходвала над 6,7 милиарда евро за тази цел.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2 — ПРОМЕНИ В ГОДИШНИТЕ ДОКЛАДИ ЗА ВСЯКА СТРАНА

I ОСНОВНИ ПРОМЕНИ

Комисията извърши редица промени в тазгодишните доклади за отделните страни в сравнение с предходните години. Целта е да се подобри в още по-голяма степен качеството на оценките в докладите и да се повиши надеждността на пакета от документи като източник на информация за всички заинтересовани страни. Новият начин на докладване придава по-голяма прозрачност на процеса на разширяване. Това ще улесни извършването на по-голям контрол върху реформите от всички заинтересовани страни. Пакетът ще се използва също така за по-добро измерване на резултатите от предоставяната от ЕС финансова помощ и помощ по политиките, като включително ще бъде използван и за мониторинг на функционирането на ИПП II. В този контекст докладите:

- засилват акцента върху актуалната ситуация, за да покажат по-ясно на какъв етап се намират страните от подготовката си за изпълнението на критериите за членство. Така ще се даде възможност на читателя да постави отбелязания напредък в по-ясен контекст;
- ще предоставят по-подробни указания върху какво трябва да се съсредоточат страните през следващата година. В бъдеще това ще позволи да се извършва по-релевантно и по-целенасочено докладване относно напредъка по ключовите теми и относно това какво се очаква от всяка страна;
- ще съдържат по-хармонизирани таблици за докладване и оценка — по този начин страните ще могат да бъдат директно сравнявани в ключовите области. ЕС очаква, че директното сравняване ще предостави стимул за активизиране на реформите.

Поставяне на акцента върху основните принципи

При промените в годишните доклади се взема предвид нуждата от адекватна последователност на реформите. Новият начин на представяне се въвежда през 2015 г. като пилотен подход, при който акцентът се поставя върху текущите политически приоритети и слабости в страните, обхванати от процеса на разширяване. Новият начин на представяне се използва в следните области:

- правова държава и основни права (функциониране на съдебната власт, корупция, организирана престъпност, свобода на изразяване)
- икономически критерии
- Реформа на публичната администрация
- три глави, които са тясно свързани с посочените по-горе (обществени поръчки, статистика, финансов контрол).

Тези основни принципи са и основните области, в които напредва работата за по-добра оценка на реформите по заложените показатели. Това важи в особено голяма степен за начина, по който се разглежда принципът на правовата държава в преговорите за присъединяване, и за прилагането на новия подход към глава 23 „Съдебна власт и основни права“ и глава 24 „Правосъдие, свобода и сигурност“. Чрез подхода се дава приоритет на реформите в тези области, като се гарантира, че работата по тези реформи започва на ранен етап от процеса на присъединяване. Така страните разполагат с максимално време преди присъединяването, за да постигнат стабилни конкретни резултати, като по този начин се осигурява трайният характер на реформите.

Подходът се прилага също така и към сферата на икономическото управление, в която се изпълняват предложенията на Комисията от 2014 г. Всички страни приеха програми за икономически реформи, които бяха обсъдени на равнище министри и по които бяха приети съвместни препоръки през май 2015 г. Подходът е особено подходящ във връзка с работата по реформата на публичната администрация. Работата беше активизирана чрез финализирането на принципите на ЕС и ОИСП (SIGMA) за реформа на публичната администрация, въз основа на които трябва да бъде ускорено осъществяването на реформите в тази област.

Комисията ще направи заключения от приложения тази година пилотен подход и ще обмисли при необходимост евентуално бъдещо адаптиране. Тя ще разгледа също така възможността за разширяване на променения подход и към други области в бъдещите доклади. В този случай трябва да се вземе предвид нуждата от осигуряване на адекватна последователност на реформите/привеждането в съответствие с оглед на ограничения административен капацитет на страните, обхванати от процеса на разширяване, и постоянната нужда от поставяне на акцента върху основните принципи. Що се отнася до икономиката, Комисията ще обмисли начини за усъвършенстване на подкритериите и параметрите за оценяване на двата икономически критерия от Копенхаген⁶, като вземе предвид различните предизвикателства, пред които са изправени страните, обхванати от настоящия процес на разширяване, и техните особености в сравнение със страните от петото разширяване, когато бяха изготвени икономическите подкритерии.

Таблицы за оценка

Във всяка от областите, в които се прилага пилотният подход, актуалното състояние и равнището на напредък се оценяват по стандартна таблица за оценка, състояща се от пет степени.

Петте степени, използвани в доклада за актуалното състояние, са:

Ранен етап — Известна степен на подготвеност — Умерено подготвена — Добра степен на подготвеност — Напреднала фаза

Петте степени, използвани в доклада за оценяването на напредъка през изминалите 12 месеца, са:

Отстъпване от постигнатото — Няма напредък — Известен напредък — Добър напредък — Много добър напредък

Докладите съдържат една оценка за актуалното състояние и една оценка за напредъка във всяка от областите, в които се прилага пилотният подход. Тези оценки са изготвени въз основа на подобрен анализ на ситуацията по всяка една тема от всяка от областите, в които се прилага пилотният подход. По-долу е представено обяснение на тези теми. Специално внимание е обърнато на прилагането и на постигането на конкретни резултати във всяка област. Съответно в общата оценка на тези области се придава по-голяма тежест, отколкото на привеждането в съответствие на законодателството и на институционалната рамка.

Усъвършенстване на събирането на информация

Информацията, налична за тези страни на по-ранните етапи от процеса на работа по основните принципи, е по-малко, отколкото на по-напредналите страни. С цел по-задълбочено разбиране на предизвикателствата, свързани с реформите, за всички страни, Комисията се стреми да увеличи взаимодействието и събирането на информация за всички страни. Това ще се постигне чрез по-системно използване на

⁶ Двата икономически критерия изискват наличието на функционираща пазарна икономика и капацитет за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза.

налични механизми като ТАІЕХ, например чрез по-чести и целенасочени мисии за партньорска оценка с участието на експерти от държавите членки. За по-доброто събиране на информация ще се използват и съответните форуми, в това число срещите в контекста на ССА, диалозите на високо равнище и техническите консултации.

II ОБЛАСТИ, В КОИТО СЕ ПРИЛАГА ПИЛОТНИЯТ ПОДХОД

➤ ФУНКЦИОНИРАНЕ НА СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

Необходимо е страните да извършат широкообхватни съдебни реформи, целящи установяването на независими и ефикасни съдебни системи, които са в състояние да гарантират справедливи съдебни процеси и в които съдиите и прокурорите се назначават и повишават според заслугите си, работят безпристрастно и подотчетно и не са подложени на политически или друг натиск. Стратегиите за съдебни реформи трябва да бъдат надеждни и стабилни и да се изпълняват ефективно. Наличието на конституционни и правни гаранции е от основно значение за постигането на пълна независимост. Съветите на съдиите и прокурорите трябва да разполагат с необходимите средства, за да могат да изпълняват пълноценно ролята си на управленски органи, като едновременно с това работят независимо и подотчетно. Сред мерките за постигане на качество и ефикасност на съдебната власт фигурира справянето с прекомерния обем на натрупаните за разглеждане дела, бавните процедури и непоследователната съдебна практика, както и осигуряването на правилното изпълнение на всички съдебни решения. Необходима е промяна в съдебната култура, като се наблегне в по-голяма степен на предоставянето на услуга за гражданите.

При оценяването на цялостната ситуация в областта на съдебната власт във всяка от страните са разгледани следните подтеми:

Стратегическа рамка и бюджет

Тук се разглежда доколко страната е в състояние да установи ефективно недостатъците и да изработи последователен план за тяхното отстраняване, в това число как се планира последователността на реформите, дали отговорните органи и техните правомощия са ясно определени, дали е налице реалистично бюджетиране, дали е въведен механизъм за мониторинг.

Управление на съдебната система

Тук се разглеждат функционирането на съветите на съдиите и прокурорите и въпросът за техния състав и подбор (смесени или не, избрани от колеги и т.н.), независимост, мандат, процедурен правилник, отчетност и прозрачност, както и дали разполагат с достатъчен бюджет и персонал.

Независимост

Тук се разглеждат правните гаранции и защитните мерки и доколко те се спазват на практика, начинът на разпределяне на делата между съдиите, въпроси, свързани с принципа на несменяемост.

Отчетност

Тук се разглеждат въпроси като кодексите за етично поведение, обучението за етично поведение, системите за деклариране на имущество и начините за упражняване на контрол върху тях, работата на

независимите органи за проверка, както и доколко се предприемат ефективни дисциплинарни действия, когато са необходими такива.

Професионализъм и компетенции

Тук се разглеждат системите за наемане на работа, подбор, назначение, повишение и оценяване на служителите в съдебната система, както и за тяхното професионално развитие и обучение.

Качество на правосъдието

Тук се разглеждат насърчаването на обучението, мониторинга и оценяването на дейностите, бюджета и ресурсите на съдилищата, наличието и използването на информационните и комуникационни технологии, алтернативните методи за уреждането на спорове, както и доколко съдебната практика е последователна и дали е достъпна за обществеността.

Ефикасност

Тук се разглежда работата по въпроса за продължителността на производствата, дела на приключените производства и натрупаните за разглеждане дела, преработването/изменението на процедурните кодекси, оптимизирането на мрежата от съдилища/съдилищните структури, наличието на стратегии за човешките ресурси, наличността на помощен персонал и т.н.

➤ БОРБА С КОРУПЦИЯТА

Във всички страни, обхванати от процеса на разширяване, е необходимо да се установят по-стабилни рамки за ефективно предотвратяване на корупцията и борба с нея. В уязвими сфери като обществените поръчки и приватизацията корупционните практики продължават да отклоняват и без друго ограничените средства от държавните бюджети. Това се отразява отрицателно на бизнес климата и на инвестиционния климат, за чието оптимално развитие е нужна правна сигурност. Корупцията засяга пряко и гражданите, когато те влязат в досег с някои сфери на публичните услуги, например образованието и здравните услуги. Необходимо е да се упражнява ефективен контрол върху финансирането на политическите партии и предизборните кампании и справянето с конфликтите на интереси. Установяването на прозрачност при използването на публични средства и въвеждането на строга система за публичния достъп до информация представляват средства за предотвратяване на корупцията и трябва да се използват пълноценно.

Необходимо е правоприлагането да бъде по-инициативно, добре координирано и ефективно, за да могат случаите на корупция, включително по високите етажи, да бъдат надлежно разследвани, наказателно преследвани и наказвани, включително чрез изземване и конфискуване на имущество. В тази сфера трябва да бъдат постигнати трайни и конкретни резултати. Нужно е да се извършат подобрения в събирането на данни и тяхната достъпност, за да има по-голяма прозрачност и да се спомогне за мониторинга на изпълнението на политиките за борба с корупцията.

При оценяването на цялостната ситуация при борбата с корупцията във всяка от страните са разгледани следните подтеми:

Стратегическа рамка

Тук се разглежда дали са изготвени подробни стратегии и надеждни планове за действие и дали те са подходящи за справяне с основните недостатъци, дали за тях е осигурен подходящ бюджет, дали са налице подходящи механизми за мониторинг и целенасочени планове за действие в уязвимите сектори.

Правна рамка

Тук се разглежда нуждата от ясни и подробни правни определения, включително в съответствие с Конвенцията на ООН срещу корупцията, от изпълнение на препоръките на Групата държави срещу корупцията към Съвета на Европа (GRECO), от ясни правила и възпиращи санкции във връзка с финансирането на партиите, конфликтите на интереси, декларирането на имущество и достъпа до информация, както и от разумна политика за човешките ресурси за държавните служители и длъжностните лица, както и от закрила на лицата, подаващи сигнали за нередности.

Институционална рамка — предотвратяване на корупцията

Тук се разглежда дали съществуват независими органи за борба с корупцията, органи, които следят за спазването на законодателството за предотвратяване на корупцията, и се обсъждат въпроси, свързани с техните служители, обучение, бюджет и независимост, както и наличието на кодекси за етично поведение, ролята на органите за вътрешен контрол и одит и дейностите, свързани с повишаването на осведомеността.

Институционална рамка — противодействие на корупцията

Тук се оценяват мандатът и независимостта на правоприлагащите органи, тяхното равнище на специализация, сътрудничеството между полицията и прокуратурата, наличието на възпиращи санкции, защитената комуникация и бази данни, прилагането на разпоредбите относно имунитета.

Резултати

Тук се разглеждат броят и естеството на разследванията, наказателните преследвания и окончателните присъди по дела за корупция, включително по високите етажи, доколкото се извършва конфискуване на имущество, работата по делата за конфликти на интереси, проверяването на декларираното имущество, нарушенията на правилата за финансирането на партиите, случаите относно достъпа до информация и т.н.

➤ БОРБА С ОРГАНИЗИРАНАТА ПРЕСТЪПНОСТ

Борбата с организираната престъпност (и корупцията) продължава да бъде от основно значение, за да се възпре навлизането на престъпни групи в политиката, правната система и икономиката. Правоприлагащите органи и прокуратурите трябва да разполагат с ефективни правни инструменти и инструменти за разследване, за да се борят по подходящ начин с организираната престъпност, да ѝ налагат адекватни наказания и да извършват проактивни разследвания. Капацитетът за сътрудничество, например при провеждането на сложни финансови разследвания и в борбата с изпирането на пари, трябва да бъде значително подобрен. За справянето с нарастващи заплахи като киберпрестъпността и тероризма е необходимо по-високо равнище на специализация. Конфискуването на имущество, придобито от престъпна дейност, е от основно значение за ефективното разбиване на престъпните мрежи. Необходимо е да се обмисли възможността за инкриминиране на незаконното обогатяване с цел да се

противостои на необяснимото забогатяване. Освен това е нужна надеждна защита за свидетелите.

Заради трансграничния характер на множество престъпни дейности и организирани престъпни групи са необходими по-силно регионално и международно сътрудничество и по-добра реакция на исканията на държавите членки за полицейско и съдебно сътрудничество. Освен това е необходимо да се установи по-задълбочено оперативно сътрудничество със съответните европейски агенции, по-специално с Европол, Евроюст и Frontex.

При оценяването на цялостната ситуация при борбата с организираната престъпност във всяка от страните са разгледани следните подтеми:

Стратегическа рамка

Тук се разглежда въпросът за наличието на подробна и надеждна стратегия, даваща стратегическа представа за ситуацията с организираната престъпност въз основа на анализ на риска, както и на каквато и да било друга стратегия относно специфични видове престъпления или относно финансовите разследвания.

Правна рамка

Тук се разглежда дали е налице подходящ наказателно-процесуален кодекс и дали наказателният кодекс е в съответствие с достиженията на правото на ЕС (трафик, наркотици, киберпрестъпност, детска порнография).

Институционална рамка

Тук се разглеждат числеността на полицейските служители, тяхното обучение и професионализъм, специализацията на правоприлагащите органи, включително на прокуратурата, международното сътрудничество, дейността на службата за отнемане и управление на незаконно придобито имущество, системите за защита на свидетели и механизмите за полицейски надзор.

Оперативен капацитет (резултати)

Тук се разглеждат броят и естеството на разследванията, наказателните преследвания и окончателните присъди по делата за организирана престъпност, включително доколко са засегнати престъпни организации (а не само отделни лица) и доколко се извършва конфискуване на имущество, комуникационните системи, базите данни, служителите и оборудването, поверителността на разследванията и дейностите за борба с изпирането на пари.

➤ СВОБОДАТА НА ИЗРАЗЯВАНЕ

Правната рамка по отношение на свободата на изразяване и медиите в държавите, обхванати от процеса на разширяване, е до голяма степен налице, като медийната среда се характеризира с видим плурализъм. На практика обаче ситуацията относно свободата на изразяване и медиите все още е въпрос, който буди сериозно безпокойство, и в някои държави продължи да се влошава. В някои държави чувството на страх и цензурата се поддържат чрез непрестанно сплашване и насилие срещу

журналисти, като действията на органите за идентифициране и адекватно наказване на извършителите нямат особен успех, а политическата воля за такива действия е слаба. В някои случаи самото правителство допринася за създаването на среда, заклеяваща журналистите, отправящи критики към правителствената политика, което води до автоцензура. Въпреки че клеветата беше декриминализирана, наказателните преследвания срещу журналисти продължават. Нужно е да се извършат промени и работещите в съдебната система да бъдат съответно обучени, за да се прекратят случаите на злоупотреба с държавна власт.

Все още предстои да се предприемат действия по отношение на вмешателството на правителството в свободата на медиите. Нужно е да се положат повече усилия за осигуряването на политическата и финансовата независимост на обществените радио- и телевизионни оператори, за укрепването на регулаторните агенции и за насърчаването на функциониращо медийно саморегулиране. Необходимо е също така да се работи за премахване на неофициалния икономически натиск върху медиите, включително чрез по-голяма прозрачност на собствеността върху медиите, като се предотвратява прекомерната ѝ концентрация и се въведат прозрачни правила относно възлагането на обществени поръчки за реклама на дейността на управляващите.

При оценяването на цялостната ситуация в областта на свободата на изразяване във всяка от страните са разгледани следните подтеми⁷:

Сплашване на журналисти

Тук се разглежда какви последващи действия предприемат полицията и съдебните органи във връзка с нападенията и заплахите срещу журналисти, както и въпросът за произволните арести на журналисти и за изказванията на политици, които могат да имат сплашващ ефект върху журналистите и да доведат до автоцензура.

Законодателна рамка

Тук се оценява пропорционалността на правните разпоредби относно клеветата, богохулството, подбуждането към омраза, обществения морал и защитата на държавната сигурност в медиите в мрежата и извън нея и се разглеждат регулирането на журналистическата професия и ограниченията на достъпа до информация.

Прилагане / институции

Тук се оценяват последователността на прилагане на правилата и работата на независимите органи за медийно регулиране. Освен това се разглеждат ограниченията по отношение на интернет и на операторите, дейността във връзка с интелектуалната собственост, правото на неприкосновеност на личния живот и правилата за защита на данните.

Икономически фактори

Тук се разглежда до каква степен са налице плурализъм на медиите, прозрачност на собствеността върху медиите и прозрачност при използването на публични средства в медиите и финансирането на

⁷ В Насоките за подпомагане от страна на ЕС на свободата и почтеността на медиите в страните, участващи в процеса на разширяване, за периода 2014 – 2020 г. също се разглеждат теми от ключово значение (http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/elarg-guidelines-for-media-freedom-and-integrity_210214.pdf).

обществените радио- и телевизионни оператори, както и въпросът за рекламата на дейността на управляващите и нейното отражение върху медиите.

Професионални асоциации и условия на работа

Тук се разглеждат професионалните органи, представителството на журналистите, трудовоправният им статут и условията, при които работят.

➤ РЕФОРМА НА ПУБЛИЧНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

Целта на реформата на публичната администрация е да се постигнат по-голяма прозрачност, отчетност и ефективност и да се постави по-силен акцент върху потребностите на гражданите и бизнеса. Целесъобразното управление на човешките ресурси, по-доброто планиране, координиране и изготвяне на политиките, установяването на стабилни административни процедури и по-доброто управление на публичните финанси, в това число на администрирането и събирането на приходите, са от първостепенно значение за функционирането на държавата и за осъществяването на реформите, необходими за интеграцията в ЕС. Необходимо е държавите да положат по-големи усилия за подобряването на публичната си администрация на всички нива, като се ръководят от национални стратегии. Осъзнавайки предизвикателствата, пред които са изправени държавите, обхванати от разширяването, Комисията оказва все по-голяма подкрепа за създаването на нужните административни структури и капацитет в контекста на процеса на присъединяване. Комисията продължава да следи отблизо реформата на публичната администрация в контекста на процеса на разширяване, в това число посредством сформирани със страните от Западните Балкани на специални групи, които ще бъдат основната платформа за постигане на напредък в работата по реформата на публичната администрация. Резултатите от работата на тези групи ще бъдат използвани в Съвета/Комитета за стабилизиране и асоцииране, където ще се проведе по-структурирана политическа дискусия по ключови въпроси, отнасящи се до реформата на публичната администрация.

При оценяването на цялостната ситуация при реформата на публичната администрация във всяка от страните са разгледани следните подтеми:

Стратегическа рамка

Тук се разглежда политическият ангажимент за процеса на реформа, в това число политическото лидерство, техническото координиране и мониторингът на изпълнението.

Изготвяне и координиране на политиките

Тук се разглеждат координирането на централно управленско равнище, координирането между отделните министерства, изготвянето на политиките и финансовият анализ.

Управление на публичната служба и човешките ресурси

Тук се разглеждат организирането и функционирането на публичната служба, в това число деполитизацията, извършването на назначения и повишения, основани на заслугите, обучението и професионализирането.

Отчетност

Тук се разглежда прозрачността на администрацията, в това число достъпът до информация и възможността за административна и правна защита.

Предоставяне на услуги

Тук се разглежда подобряването на предоставянето на услуги за гражданите и бизнеса, в това число по-добрите административни процедури и услугите за електронно управление.

Управление на публичните финанси (УПФ)

Тук се разглеждат управлението на публичните финанси и цялостният бюджетен процес посредством подготвянето и изпълнението на многогодишни програми за УПФ и стартирането на диалог относно политиката за УПФ с Комисията и международните финансови институции.

➤ ИКОНОМИЧЕСКИ КРИТЕРИИ

Икономическите критерии от Копенхаген за членство в ЕС изискват 1) наличието на функционираща пазарна икономика и 2) капацитет за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза. В контекста на всеки от двата икономически критерия Комисията разглежда няколко подкритерия, които бяха определени в пакета от мерки „Програма 2000“, публикуван през 1997 г. във връзка с подготовката за присъединяването на държавите, които станаха членки на ЕС през 2004 г. и 2007 г.

Установяването на *функционираща пазарна икономика* предполага:

- широк консенсус за основните принципи на икономическата политика;
- макроикономическа стабилност (включително стабилни цени и устойчиви публични финанси и външна сметка);
- свободно взаимодействие на пазарните сили (включително либерализиране на цените и търговията);
- свободно навлизане на пазара и излизане от него (включително въпроси относно установяването/обявяването на несъстоятелност на дружества); и
- подходяща правна система (включително система за правата върху собствеността, прилагане на законите/изпълнение на договорите) и достатъчно развит финансов сектор.

Вторият икономически критерий е капацитетът на страната да издържи на конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза. За тази цел е необходимо икономиките на страните кандидатки да имат минимална степен на конкурентоспособност, след като страните се присъединят към ЕС. Следователно този критерий по своето естество е *ориентиран към бъдещето*.

За постигането на *конкурентоспособност в ЕС* са необходими:

- функционираща пазарна икономика;

- достатъчно човешки и физически капитал (тук се включват и образованието, научните изследвания и инфраструктурата);
- подходящи отраслови структури и структури на предприятията (тук се включват и преструктурирането на предприятията, пренасочването между отраслите, ролята на малките и средните предприятия);
- ограничено влияние на държавата върху конкурентоспособността (тук се включват и търговската политика, политиката в областта на конкуренцията, държавната помощ, подпомагането за малките и средните предприятия и т.н.); и
- достатъчна степен на търговска интеграция и интеграция по отношение на инвестициите с ЕС.

Подкритериите не представляват обикновен списък, по който да се оценява постигнатото съответствие. За изпълнението на икономическите критерии са необходими задълбочени и продължителни структурни реформи, чието осъществяване отнема време. Това подчертава колко е важно да се постигнат трайни резултати при провеждането на реформите, за да може да се извърши трайна и необратима промяна в очакванията и поведението на икономическите оператори.

➤ Глава 5: ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

Достиженията на правото на ЕС в областта на обществените поръчки се основават на общите принципи, залегнали в договора за ЕС, за равно третиране, недискриминация, пропорционалност и прозрачност. В три директиви на ЕС се обхващат действащите процедури в областта на обществените поръчки, прилагани от възлагащите органи в традиционните отрасли, от субектите в сферата на комуналните услуги и при концесиите. В областите на отбраната и сигурността се прилага специална директива на ЕС. Освен това се прилага и директива относно процедурите за преразглеждане, която се допълва от други законодателни текстове от техническо естество.

При оценяването на цялостната ситуация при обществените поръчки във всяка от страните са разгледани следните подтеми:

Привеждане в съответствие на законодателството

Тук се разглежда дали правилата относно обществените поръчки (включително концесиите) са приведени в съответствие с достиженията на правото на ЕС, при спазване на общите принципи на равно третиране, недискриминация, пропорционалност и прозрачност, и дали се прилагат надлежно.

Институционална рамка

Тук се разглежда дали има институционален и административен капацитет на централно равнище за ефективното и ефикасно изготвяне, прилагане и мониторинг на политиката за обществените поръчки и отделна институция, която отговаря за правното преразглеждане на процедурите за обществени поръчки.

Капацитет за изпълнение

Тук се разглежда дали възлагащите органи и субекти разполагат с подходящия капацитет и практически насоки и механизми за професионалното управление на целия цикъл на обществените поръчки.

Капацитет за прилагане и изпълнение

Тук се разглежда дали операциите във връзка с обществените поръчки спазват действащото законодателство и основните принципи, като едновременно с това се осигуряват най-ефикасното използване на публичните средства и оптималното използване на съвременните техники и методи в областта на обществените поръчки. Препоръчва се държавите да създадат системи за мониторинг на процедурите по възлагане на обществени поръчки от първоначалния търг до окончателния договор. Така ще се даде възможност за извършването на по-строг надзор на всички етапи, включително ще може да се установи дали има значителни разлики между платената окончателна сума и първоначално приетата оферта.

Ефикасна система за правна защита

Тук се разглежда дали системата за правна защита е приведена в съответствие със стандартите от достиженията на правото на ЕС за независимост, почтеност и прозрачност и дали тя предвижда бързи и компетентни действия по жалбите и санкциите.

➤ Глава 18: СТАТИСТИКА

Достиженията на правото на ЕС в областта на статистиката изискват създаването на статистическа система, основана на принципи като професионална независимост, безпристрастност, надеждност, качество, прозрачност, поверителност на личните данни и разпространение на официална статистика. Тези принципи са заложили в Кодекса на европейската статистическа практика. Националните статистически институти действат като отправни точки и опорни звена във връзка с методиката, изготвянето и разпространението на статистическа информация. Достиженията на правото на ЕС в тази област обхващат методиката, класификациите и процедурите за събиране на данни в различни сфери като макроикономическата статистика, социалната статистика, бизнес статистиката, статистиката за селското стопанство и статистиката за околната среда и енергетиката. Не е необходимо тези достижения да се транспонират в националното законодателство, тъй като повечето от тях са установени с регламенти.

При оценяването на цялостната ситуация в областта на статистиката във всяка от страните са разгледани следните подтеми:

Статистическа инфраструктура

Тук се разглеждат законът относно статистиката, ресурсите на националните статистически институти, координирането на националната статистическа система, прилагането на Кодекса на европейската статистическа практика, класификацията и регистрите.

Макроикономическа статистика

Тук се разглеждат годишните и тримесечните национални сметки, включително държавната финансова статистика и секторните сметки, статистиката за цените, статистиката за търговията, статистиката относно предприятията с чуждестранен контрол, преките чуждестранни инвестиции, публично-частните партньорства, регионалните сметки, платежният баланс.

Бизнес статистика

Тук се разглеждат структурната и краткосрочната бизнес статистика, туризмът, транспортът, енергетиката, статистиката за научните изследвания и развойната дейност, иновациите, информационното общество.

Социална статистика

Тук се разглеждат пазарът на труда, включително трудовата заетост/безработицата, здравеопазването, образованието, демографията, качеството на живота, социалната закрила, преброяването на населението.

Статистика за селското стопанство

Тук се разглеждат животновъдството и производството на селскостопански култури, цените на селскостопанската продукция, селскостопанските сметки, структурата на стопанствата, преброяването на земеделските стопанства.

Статистика за околната среда

Тук се разглеждат отпадъците, водите, опазването на околната среда, сметките относно околната среда, емисиите във въздуха и т.н.

➤ Глава 32: ФИНАНСОВ КОНТРОЛ

Тази глава се отнася преди всичко за осигуряването на добро финансово управление на националните приходи и разходи в съответствие с международната нормативна уредба и стандарти и добрата европейска практика. Тя засяга целия публичен сектор, включително на равнището на местното управление, и следователно е неразделно свързана с реформата на публичната администрация.

Достиженията на правото на ЕС по тази глава са свързани с приемането и прилагането на правни и институционални мерки, основаващи се на международни принципи, стандарти и методи и на такива, съответстващи на критериите на ЕС, които трябва да се прилагат към системите за вътрешен контрол в целия публичен сектор, както и на стандартите за външен контрол, определени от Международната организация на върховните одитни институции. По-специално, съгласно достиженията на правото на ЕС е необходимо да има ефикасни, ефективни и прозрачни системи за финансово управление и контрол; функционално независим вътрешен одит; централизирано хармонизиране на методите и стандартите; нужните национални структури и функционално, институционално и финансово независима държавна институция за одит, която извършва одит на публичните средства. Тази глава обхваща също така достиженията на правото на ЕС във връзка със защитата на финансовите интереси на Съюза и борбата с измамите, засягащи негови средства, както и аспекти на защитата на еврото срещу фалшифициране, които нямат наказателноправен характер.

При оценяването на цялостната ситуация в областта на финансовия контрол във всяка от страните са разгледани следните подтеми:

Вътрешен контрол на публичните финанси

Тук се разглеждат ангажиментът за въвеждането на вътрешен контрол на публичните финанси в целия публичен сектор, наличието на многогодишна стратегия за вътрешен контрол на публичните финанси, която е ясно обвързана с цялостната реформа на публичната администрация и със стратегията за управление на публичните финанси, и нейното изпълнение, мониторинг и докладване, както и политическият ангажимент. Трябва да бъде създадено централно звено за хармонизация, което да разполага с широкообхватно правно основание и достатъчно персонал и административен капацитет, както и да предоставя насоки относно методиката и да координира развитието в областта. Измежду другите разглеждани въпроси фигурират постигнатите резултати и годишният преглед на качеството на финансовото управление и контрол и на дейностите за вътрешен одит.

Нормативната уредба следва да улеснява развиването на управленска отчетност и да бъде в съответствие с нормативната уредба, уреждаща дейността на публичната служба и организационните структури. Необходимо е да бъдат обезпечени основни аспекти на финансовото управление и контрол. В целия публичен сектор трябва да се въведе вътрешен одит, за чието извършване да се предвиди достатъчно персонал.

Външен одит

Тук се разглеждат независимостта на държавната институция за одит, залегнала в конституцията и съответното законодателство съгласно стандартите на Международната организация на върховните одитни институции, институционалният капацитет за изпълнение на мандата за одит, ангажиментът за осигуряване на качество на финансовия одит и одита на изпълнението и ангажиментът за предприемане на мерки, с които ще се гарантира ефектът от външния одит, включително системно проследяване от парламента на констатациите от одитите.

Защита на финансовите интереси на ЕС

Тук се разглеждат привеждането на законодателството в съответствие с Конвенцията за защита на финансовите интереси на Европейските общности и с други релевантни достижения на правото на ЕС, създаването на национална координационна служба за борба с измамите с достатъчно административен капацитет, сътрудничеството с Комисията, включително по време на нейните мисии на място, наличието на структура за докладване на нередности и предполагаеми случаи на измама.

Защита на еврото срещу фалшифициране (аспекти, които нямат наказателноправен характер)

Тук се разглеждат ратифицирането на Международната конвенция от 1929 г. за премахване и преследване на фабрикуването на фалшиви парични знаци, привеждането на националното законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС, административните структури и капацитет за технически анализ и класификация на фалшифицираните парични знаци и международното сътрудничество.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3 — ВАЖНИ СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ

Черна гора	бивша югославска република Македония	Албания	Сърбия	Турция	Босна и Херцеговина	Косово *	ЕС-28
------------	---	---------	--------	--------	------------------------	----------	-------

СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ (към
18.9.2015 г. за страните
кандидатки и потенциални
кандидатки и към 1.9.2015 г. за
ЕС-28)

Население	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Общ брой на населението (в хиляди)	1)	620,9	621,5	2 062,3	2 065,8	2 898,8 е	2 895,9 е	7 183,9 е	7 149,2 е	75 627	76 668	3 831,6 е	3 827,3 е	1 820,6 е	1 804,9 е	505 115 р	506 881 ер
Дял на лицата между 15 и 64 години от общото население (в %)		68,1	68,1	71,0	70,8	68,5	68,8	68,1	67,6	67,6	67,7	67,8e	67,8e	0,1	0,1	66,2p	65,9bep
Коефициент на естествен прираст на населението (на 1 000 жители)		2,5	2,4	1,9	:	5,3	5,2	-4,8	-4,9	12,1	12,2	-1,3	-1,5p	11,9	13,3	0,2ep	0,3ep
Очаквана продължителност на живота при раждане, мъже (в години)		74,1	73,9	73,2	:	76	76,4	72,5	72,6	74,7e	74,8e	73,7e	73,7e	74,2	74,2	77,8	:
Очаквана продължителност на живота при раждане, жени (в години)		79,0	78,9	77,2	:	80,3	80,3	77,7	77,7	79,2e	79,3e	78,8e	78,8e	79,4	79,5	83,3	:

Брутен вътрешен продукт	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Брутен вътрешен продукт																	
По текущи цени (в млрд. евро)	7) 8)	3,3	3,4p	8,1p	8,5e	9,6p	10,0p	34,3	33,1e	620,7	601,3	13,7	13,9	5,3	:	13 521	13 920
На глава от населението (в евро)	7) 8)	5 356	5 436p	3 930p	4 127s	3 323p	3 440p	4 781	4 635e	8 161	7 819	3 569	3 641	2 935	:	26 600	27 300
В стандарти на покупателната способност (СПС) на глава от населението	7) 9)	10 700	10 600p	9 500e	10 000	:	:	9 800	9 500	14 100	14 400	7700	7 800	:	:	26 600	27 300
СПС на глава от населението спрямо средното за ЕС (ЕС- 28 = 100)	7) 9)	40	39p	36	36	28	29	37	35	53	53	29	28	:	:	-	-
Реална промяна в сравнение с предходната година (в %)	7)	3,3	:	2,7p	3,8e	1,1p	2,1p	2,6	-1,8e	4,2	2,9	2,5	1,1	3,4	:	0,1	1,3

	Черна гора	бивша югославска република Македония	Албания	Сърбия	Турция	Босна и Херцеговина	Косово *	ЕС-28
--	------------	---	---------	--------	--------	------------------------	----------	-------

Публични финанси	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Държавна финансова статистика по отношение на БВП																	
** Излишък (+) / дефицит (-) по консолидиран държавен бюджет (в %)	12)	-2,3	-3,1	-3,9	-4,2	-4,9	-5,1	-5,5	-6,7	0,2	:	-2,2	:	:	:	-3,2	-2,9
** Консолидиран държавен дълг (в %)	12) 13)	58,0	56,7	34,2	38,2	70,1	71,8	59,0	68,9	36,0	:	:	:	9,0e	:	85,5	86,8

Икономическа активност и трудова заетост	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Икономическа активност на лицата на възраст между 20 и 64 години: дял на икономически активните лица от населението на възраст между 20 и 64 години (в %), общо		65,1	67,6	70,4	70,8	67,6e	68,6e	66,0	66,2	58,4	58,9b	58,7	59,2	46,4	47,7	76,5	76,9
- Мъже		71,9	74,5	83,4	84,5	79,2e	80,5e	75,3	75,1	81,6	:	72,1	72,4	69,5	71,4	83,0	83,2
- Жени		58,3	60,7	57,1	56,8	57,6e	57,3e	56,8	57,5	35,6	:	45,1	46,0	23,7	24,2	70,0	70,6
Трудова заетост на лицата между 20 и 64 години (в % от населението), общо		52,6	55,6	50,3	51,3	56,7e	56,6e	51,2	53,5	53,4	53,2b	42,8	43,2	33,0	31,3	68,4	69,2
- Мъже		57,8	61,4	59,7	61,6	64,8e	65,2e	59,5	61,2	75,3	75,0b	53,3	54,6	51,5	48,4	74,3	75,0
- Жени		47,5	49,4	40,7	40,8	49,3e	48,5e	43,1	46,0	31,8	31,6b	32,2	31,9	14,9	14,5	62,6	63,4
Лица на възраст между 15 и 24 години, които не са ангажирани в трудова заетост, образование или обучение, % от населението в тази възрастова група		17,8	17,7	:	:	30,8e	30,9e	22,9	23,5	:	:	25,8	26,1	:	:	13,0	12,4
Трудова заетост по основни отрасли																	
- Селско стопанство, горско стопанство и рибарство (в %)	2)	4,5	5,7	18,7	18,0	44,0e	42,7e	21,3	21,1	23,6	21,1b	18,9	17,1	5,9	2,6	4,8	4,7
- Промисленост (в %)	2)	11,9	11,1	23,5	23,5	9,7e	11,0e	21,1	20,0	19,4	20,5b	22,2	22,1	16,8	17,7	17,3	17,3
- Строителство (в %)	2)	5,9	6,5	6,9	7,0	7,1e	6,4e	4,8	4,4	7,0	7,4b	7,7	7,9	11,4	10,9	6,9	6,8
- Услуги (в %)	2)	77,7	76,7	50,6	51,4	38,8e	39,4e	52,9	54,5	50,0	51,0b	51,0	52,7	64,1	67,2	70,3	70,5
Лица, заети в публичния сектор, като дял от общата трудова заетост, лица на възраст между 20 и 64	3)	:	32,8	:	:	17,8e	17,5e	32,6	31,6	13,5	13,1b	32,7	31,9	:	31,4s	:	:

Черна гора	бивша югославска република Македония	Албания	Сърбия	Турция	Босна и Херцеговина	Косово *	ЕС-28
------------	---	---------	--------	--------	------------------------	----------	-------

години (в %)																	
Лица, заети в частния сектор, като дял от общата трудова заетост, лица на възраст между 20 и 64 години (в %)	3)	:	48,2	:	:	82,2e	82,5e	65,2	66,4	86,5	86,9b	62,5	63,1	:	68,6s	:	:
Безработица (в % от работната сила), общо	4)	19,5	18,0	29,0	28,0	15,9e	17,5e	22,1	18,9	8,8	9,9b	27,6	27,6	30,0	35,3	10,8	10,2
- Мъже	4)	20,1	17,8	29,0	27,7	17,8e	19,2e	20,8	18,3	8,0	9,1b	26,7	25,3	26,9	33,1	10,8	10,1
- Жени	4)	18,8	18,2	29,0	28,6	13,5e	15,2e	23,8	19,6	10,6	11,9b	29,1	31,2	38,8	41,6	10,9	10,3
- Младежи на възраст между 15 и 24 години	4)	41,6	35,8	51,9	53,1	31,4e	39,0e	49,4	47,1	16,9	17,8b	59,1	62,7	55,9	61,0	23,6	22,2
- Дългосрочно безработни (повече от 12 месеца)	4)	16,0	14,0	23,9	:	11,5e	11,2e	16,8	12,8	2,1	2,4b	22,9	23,4	20,7	26,1	5,1	5,1
Средни номинални месечни възнаграждения и заплати (в евро)	5)	487	479	343,5	:	371,8	378,8	536,6	523,6	:	:	422,8	424,4	:	:	:	:

Образование	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Лица, които са напуснали преждевременно образователната система и системата за обучение: процент на населението на възраст между 18 и 24 години с не повече от прогимназиална степен на средно образование, което не получава друго образование или обучение (в %)	6)	5,1	5,1	11,4	12,5	30,6e	26,0e	8,7	8,3	37,6p	38,3b	25,9	25,2	:	:	11,9	11,1b
Процент на населението на възраст между 20 и 24 години със средно образование, общо		:	86,3	:	:	44,2e	49,7e	83,2	82,5	:	:	85,8	85,6	69,5	68,2	:	:
- Мъже		:	87,8	:	:	48,0e	55,9e	85,7	84,7	:	:	87,7	89,6	73,4	71,8	:	:
- Жени		:	84,7	:	:	40,3e	43,5e	80,3	80,1	:	:	83,5	81,2	65,1	64,0	:	:
Процент на населението на възраст между 30 и 34 години с образование над средното, общо		28,0	28,3	:	:	15,7e	16,7e	25,3	27,2	:	:	15,7	18,9	12,0	16,6	37,0	37,8b
- Мъже		24,7	25,3	:	:	12,7e	14,0e	20,2	21,8	:	:	14,6	15,2	9,9	13,0	32,7	33,4b
- Жени		31,5	31,3	:	:	18,3e	19,2e	30,5	32,6	:	:	16,8	23,2	14,2	14,8	41,3	42,2b

	Черна гора	бивша югославска република Македония	Албания	Сърбия	Турция	Босна и Херцеговина	Косово *	ЕС-28
--	------------	---	---------	--------	--------	------------------------	----------	-------

Брутна добавена стойност	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Брутна добавена стойност по основни отрасли																	
- Селско стопанство, горско стопанство и рибарство (в %)	7) 10)	9,8	:	11,0p	10,2e	22,5p	22,6p	9,4	9,7e	7,4	7,1	8,0	7,1	14,4	:	1,7	1,6
- Промисленост (в %)	7) 10)	13,8	:	17,9p	18,0e	14,4p	14,2p	26,6	24,6e	19,1	19,5	21,6	21,3	20,3	:	19,1	18,9
- Строителство (в %)	7) 10)	5,0	:	6,6p	6,8e	11,9p	11,0p	5,1	5,2e	4,4	4,6	4,5	4,7	7,9	:	5,4	5,4
- Услуги (в %)	7) 10)	71,4	:	64,4p	65,0e	51,1p	52,2p	59,0	60,5e	57,6	57,7	65,9	66,9	57,4	:	73,8	74,1

Международна търговия	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Международна търговия със стоки и услуги спрямо БВП																	
- Внос (в % от БВП)	7) 11)	62,1	:	61,9p	65,1e	53,5p	49,0p	51,9	54,3e	32,2	32,1	49,8	:	49,0	:	40,3	40,2
- Износ (в % от БВП)	7) 11)	41,8	:	43,8p	47,9e	35,4p	29,9p	41,2	44,3e	25,6	27,7	30,0	:	17,4	:	42,9	43,0
Дял на износа за страните от ЕС-28 от стойността на общия износ (в %)		41,5	35,8	72,6	76,6	76,7	77,4	63,8	65,7	41,5	43,5	73,5	72,1	43,5	30,2	-	-
Дял на вноса от страните от ЕС-28 от стойността на общия внос (в %)		44,2	45,8	62,7	63,5	64,3	61,1	55,7	57,1	36,7	36,7	60,0	58,9	44,7	42,6	-	-
Търговски баланс (в милиони евро)		-1 398	-1 451	-1 748	-1 762	-1 938	-2 114	-2 933	-2 950	-75 250	-63 628	-3 472	-3 843	-2 148	-2 214	51 565	22 383

Инфлация и лихвени проценти	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Годишна промяна на потребителските цени (в %)		2,2	-0,7	2,8	-0,3	1,9	0,7	7,8	2,9	7,5	8,9	-0,2s	:	1,8	0,4	1,5	0,6
Общ възншен дълг спрямо БВП (в %)	14)	:	:	64,3	69,8p	61,1	65,2	75,1	78,1	:	:	:	:	30,2	32,3	:	:
Годишен лихвен процент по заемите (една година) (в %)	15)	9,36	9,22	3,75	3,75	9,52	7,66	12,00	10,50	:	:	6,99	6,64	12,36	10,70	:	:
Годишен лихвен процент по депозитите (една година) (в %)	16)	2,54	1,86	0,75	0,50	4,17	1,92	7,00	5,50	:	:	0,13	0,10	3,39	1,07	:	:
Парична стойност на резервните активи (включително злато) (в милиони евро)	17)	424	545	1 993	2 436	2 015	2 192	11 189	9 907	:	:	3 614	4 001	724	746	:	:
Международни резерви —	17)	2,5	3,2	4,8	5,3	5,2	5,5	7,5	6,6	:	:	5,8	6,0	3,3	3,2	:	:

Черна гора	бивша югославска република Македония	Албания	Сърбия	Турция	Босна и Херцеговина	Косово *	ЕС-28
------------	---	---------	--------	--------	------------------------	----------	-------

равностойност в месеци внос																	
Парични преводи като % от БВП	18)	1,2	1,3	2,2	2,2	:	:	8,3	7,9	:	:	8,2	8,4	:	:	:	:

Инвестиции	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Нетни (входящи - изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) (в милиони евро)	18)	323,9	353,9	263,8	278,0	923,2	801,3p	768,5	1 236,3	:	:	224,7	422,4	250,2	123,8	-19 340	-19 350
Нетни (входящи - изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) (като % от БВП)	18)	9,7	:	3,3	3,3	9,6	8,0p	2,2	3,7	:	:	1,6	3,0	4,7	:	-0,14	-0,14

Промишлено производство	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Индекс на промишленото производство (2010 = 100)	19)	92,3	81,8	107,4	112,5	135,1	138,9	105,6	98,8	116,3	120,5	103,4	103,6	:	:	100,4	101,5

Свързаност	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Гъстота на железопътната мрежа (функциониращи линии на площ от 1000 km²)		18,1	18,1	27	27	12,0	12,0	49,3	49,3	12,4	12,8	20,1	:	31,0	31,0	:	:
Дължина на магистралите (в километри)		0	0	259	259	:	:	607	607	2 127	2 155	50	:	80	80	:	:

Внос на енергия	Бел ежка	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.
Нетен внос на енергия спрямо БВП	20)	-0,1	:	3,6	3,1	0,8	:	5,3	5,4e	6,8	6,9	7,5p	:	1,5	:	2,8	2,4

: = няма налични данни
b = прекъсване в серията
e = приблизително оценена стойност
p = временна стойност
s = приблизителна оценка на Евростат
- = не е приложимо

* = Това наименование не засяга позициите относно статута и е съобразено с Резолюция 1244 на Съвета за сигурност на ООН и становището на Международния съд относно обявяването на независимост от страна на Косово.

** = Данните за бюджетния дефицит и държавния дълг на страните, обхванати от процеса на разширяване, са публикувани така, както са предоставени, без да има гаранция за тяхното качество, нито за това, че спазват правилата на Европейската система от сметки.

Бележки под линия:

- 1) Босна и Херцеговина: население в средата на годината.
- 2) Албания: сборът на процентите не е 100, тъй като има случаи, в които лицата не са били причислени или не могат да бъдат причислени към определена дейност.
- 3) Босна и Херцеговина: сборът на процентите не е 100, тъй като не са включени други видове собственост. Черна гора: не са включени неправителствените организации.
- 4) Турция: безработицата въз основа на 4-седмичния критерий + използване само на активни методи за търсене на работа
- 5) Сърбия, 2013 г.: възнаграждения и заплати, плащани на служителите на правни субекти и некорпоративни предприятия. Босна и Херцеговина: нетна заплата.
- 6) Турция: годишни резултати от наблюдението на работната сила.
- 7) Албания, бившата югославска република Македония, Сърбия и ЕС-28: въз основа на Европейската система от сметки от 2010 г.
- 8) Черна гора, 2014 г.: източник, Евростат.
- 9) Черна гора, бившата югославска република Македония, Албания, Сърбия, Турция и Босна и Херцеговина (само за 2013 г.): изчисления на Евростат.
- 10) Турция: изчислено като дял от добавената стойност плюс данъци и субсидии минус косвено измерените услуги на финансовите посредници; поради това сборът на процентите не е 100.
- 11) Босна и Херцеговина: процентите са спрямо БВП, изчислен въз основа на разходния подход. Албания: процентите на разходните компоненти на БВП не отразяват статистическата разлика (сборът на процентите за всички компоненти не е 100).
- 12) ЕС-28: въз основа на Европейската система от сметки за 2010 г.
- 13) Косово, 2013 г.: стойността на БВП е получена от рамката на средносрочните разходи за периода от 2016 г. до 2018 г. (април 2015 г.).
- 14) Албания: данните за brutния външен дълг са разпространени от Националната банка на Албания. Бившата югославска република Македония: въз основа на Наръчника относно платежния баланс, шесто издание.
- 15) Албания: към новите 12-месечни заеми беше приложен среднопретеглен процент за съответния месец, при 12-месечен падеж. Босна и Херцеговина: лихвени проценти за краткосрочните заеми в национална валута за нефинансови корпорации (среднопретеглени проценти). Черна гора, 2014 г.: годишен среднопретеглен ефективен лихвен процент, неизплатени суми. Бившата югославска република Македония: края на годината (31 декември). Косово, 2013 г.: включва банковите такси по плащанията, определени от банките.
- 16) Албания: лихвеният процент по депозитите представлява среднопретегленият процент за новоприетите депозити за съответния месец, при 12-месечен падеж. Босна и Херцеговина: лихвени проценти на безсрочните депозити в национална валута на домакинствата (среднопретеглени). Черна гора, 2014 г.: годишен среднопретеглен ефективен лихвен процент, не

Бившата югославска република Македония: края на годината (31 декември). Косово, 2013 г.: включва банковите такси по плащанията, определени от банките.

- 17) Бившата югославска република Македония: края на годината (31 декември).
- 18) Бившата югославска република Македония, Черна гора, Сърбия (само за 2014 г.), Босна и Херцеговина, Косово и ЕС-28: въз основа на Наръчника относно платежния баланс, шесто издание.
- 19) Босна и Херцеговина и Турция: брутен индекс.
- 20) Черна гора, бившата югославска република Македония и Косово: изчисления на Евростат.